

A „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ kiadó-hivatalában (Budapest, egyetem-utca 4-ik sz. alatt) még a következő hirlapokat lehet megrendelni, ugymint:

Legterjedelmesebb képes hetilap, mindkétmű ifjuság számára.

A Kis Vasárnapi Ujság

ifjusági képes hetilap.

Szerkeszti: **K. Beniczky Irma.** Kiadja: **a Franklin-Társulat.**

A „Kis Vasárnapi Ujság“ jelszava: „A mulattatót hasznosan, a hasznost mulattatva“, — s ezt mindig szem előtt tartja, hogy a lap **kettős czéljának** tökéletesen megfeleljen s a serdülő ifjuságnak ép úgy, mint a kisebb gyermekeknek egyaránt **mulattató és tanulságos lélek- és szívmesítő s értelemfejlesztő** olvasmányul szolgáljon. Ha tehát a t. szülők, nevelők stb. gyermekeiket, illetőleg növendékeiket czélszerű, hasznos, s nemesak pillanatnyi örömet okozó, de **tartós és nemes élvezetet** nyújtó ajándékkal ohajtják meglepni, ezt tökéletesen elérik, ha számukra a „Kis Vasárnapi Ujság“-ot megrendelik.

Legyen szabad remélnünk, hogy a t. szülők, tanítók és az ifjuság barátjai, méltányolva nagy horderejű törekvésünket, ennek minél sikeresebb megvalósítására **segédkezet** fognak nyújtani becses pártolásuk által.

A „Kis Vasárnapi Ujság“ megjelenik egész éven át, tehát az iskolai szünidő alatt is, hetenként egyszer, **16 oldalból álló nagy iven, számos képpel, szép fehér erős papíron, díszes kiállítással.** A megjelenést illetőleg úgy intézkedünk, hogy a „Kis Vasárnapi Ujság“-ot már vasárnap reggel valamennyi, még **vidéki előfizetőink is** megkaphassák.

Előfizetési ár:

Félévre (július—december) . . . . . 3 ft. — kr.

Minden félévben az első számmal színes borítékot küldünk, melybe a következő számokat be lehessen rakni

Második félévén megjelent teljes számú példányai még megkaphatók.

Kilenczedik évfolyam.

Jogtudományi Közlöny

kapcsolatban a

DÖNTVÉNYTÁR-ral

és a törvénykezésre vonatkozó összes

Szabályrendeletek s }
Törvényjavaslatok } gyűjteményével.

Szaktudósok közreműködésével.

Szerkeszti: **Dr. Dárdai Sándor.** Kiadja: **a Franklin-Társulat.**

Előfizetési föltételek:

Negyedévre (június—szeptember) . . . . . 3 forint.

Félévre (július—december) . . . . . 6 „

A lap kiadó-hivatala részéről legyen szabad arra figyelmeztetni, hogy a „Jogtudományi Közlöny“ nemesak a legterjedelmesebb, hanem a legelőcsöbbszű szaklap, mert a elsorolt mellékletek külön beszerzésénél a „rendeletek tára“ évenként 3 forintba, a „Döntvénytár“ évenként 1 forintba és a „törvényjavaslatok“ évenként legalább 2 forintba, tehát összesen 9 forintba kerülnek, és így a „Jogtudományi Közlöny“ ezen mellékletek szolgáltatásával a legelőcsöbbszű szaklap

Hetedik évfolyam.

A NÉPZÁSZLÓJA

megjelen minden szombaton egy nagy negyedréti iven.

Főszerkesztő: **Helfy Ignác.** Felelősszerkesztő: **Erdei Bódog.**

E lap, melynek politikai programja, hogy Magyarország független állam legyen, mely minden külbeavatkozástól menten intőzse saját ügyeit, az e czélra egyesült függetlenségi párt elveinek terjesztését tűzte ki politikai feladatául. Az ez irányban tájékoztató cikkeken kívül tartalmaz képzék cikkeket és leveleket a bel- és külpolitika terén fölmerülő fontosabb eseményekről, nemkülönben tudományos, gazdasági, irodalmi s általában a közélet minden ágára kiterjedő közlemények, melyek világos, könnyen megérthető irímodorban vannak tartva és koronként képek által illusztrálva, úgy hogy az olvasóközönség minden osztálya lelhet benne egyaránt élvezeteket és tanulságokat.

Előfizetési föltételek postai szétküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva:

Félévre (július—december) . . . . . 3 ft. — kr.

Évnyedre (július—szeptember) . . . . . 1 „ 50 „

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. Előfizetések legczélszerűbben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentésül csak egy drb 5 kros bélyeg kívántatik.

A kiadó-hivatal
(Budapest, egyetem-utca 4-dik szám).

Kiadja és nyomatja a „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám)

Politikai és képes hetilap,

legelőcsöbbszű ujság a magyar nép számára, melyet mindenki megszerezhet, még azok is, kik eddig ujságot nem tartottak,

KÉPES NÉPLAP

POLITIKAI HIRADÓ

mely megjelen

minden héten vasárnapon, mulattató és tanulságos tartalommal, s a hazai és külföldi politikát tárgyaló rendes rovattal.

Szerkeszti: **Nagy Miklós.** Kiadja: **a Franklin-Társulat.**

A minden héten egy iven megjelenő és a szövegbe nyomott képekkel érdekesített ujság ára

postai szétküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva

félévre (juliustól decemberig)

csak **1** forint.

A t. cz. vidéki honfitársakat,

kik a magyar nép szellemi előhaladását mint nemzeti létünk biztosításának legfőbb föltételét, előmozdítani ohajtják, hazafiai tisztelettel kérjük föl, hogy a nép művelődésének érdekében ezen közhazsnu vállalatot terjeszteni és tömeges előfizetések gyűjtése által elősegíteni sziveskedjenek.

A t. cz. gyűjtőknek egyszerre beküldött 10 előfizető után egy ingyenpéldánnyal szolgálunk.

Uj irányu nemzeti szabadelvű politikai hetilap.

„SZÓZAT“

megjelen minden esütörtökön, 3 nagy negyedréti iven.

Felelős szerkesztő

Vajda János.

A „Szózat“ beltartalmát s szerkesztését illetőleg: annak fő részét politikai **viták.** értekezések, ugynevezett vezérek kkek, országgyűlési, bel- és külföldi szemlék, polemikák, apróbb észrevételek s megjegyzések — mindannyi eredeti — cikkek, mulattató, de irányzatot **tárczai** közlemények foglalandják el; azonban oly, kivált vidéki olvasókra való tekintetből, kik csupán ez egy lapot ohajtják járni, tartalmaz **hírvonatok** is, melyekben a bel- és külpolitikai, társadalmi ügyek terén felmerült híreket, a legrövidebb foglalatban, de semmi érdekeset ki nem hagyva, veendi az olvasó.

Előfizetési föltételek:

postai szétküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva

Évnyedre (július—szeptember) . . . . . 2 ft.

Félévre (július—december) . . . . . 4 „

Budapest, június 28-án 1874.

26-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többször igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetésmenyeket elfogad Bécsben: Haasenstein és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Scllerstätte Nr. 2 és Oppelk A. Wollzeile Nr. 22.

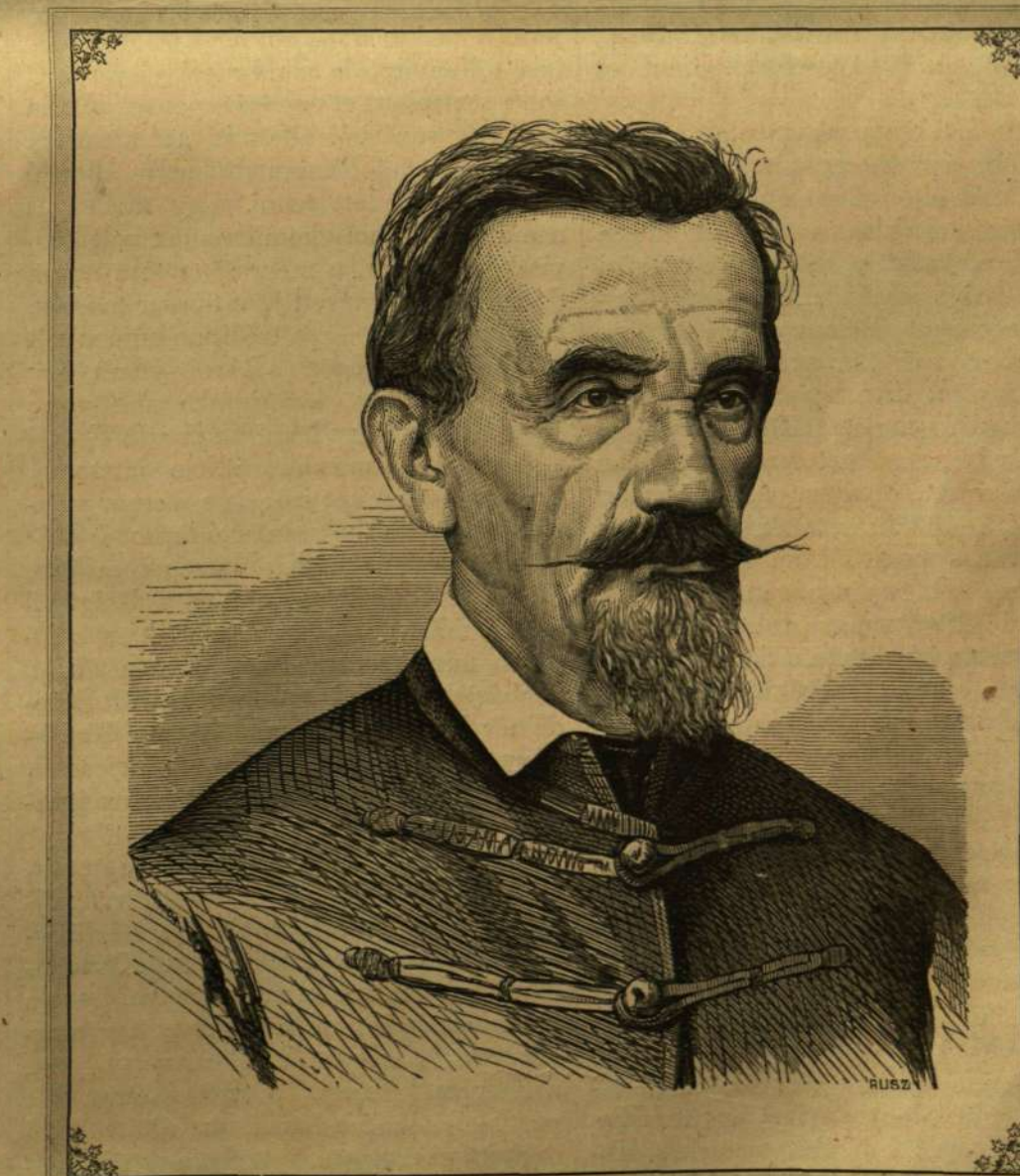
SZILÁGYI PÁL.

1790 — 1874.

Szmét legördült a függöny egy, a haza és élet színpadán híven és nemesen eljátszott mellékszerep fölött; s a színész, a ki két szöböl álló kisserében oly művésziileg s annyiszor megtapsolva mondá: „Nem játszom“, most már komolyan, s nem betanult szerepből határozta rá magát, hogy nem játszik többé. Szilágyi Pál, a nemzeti színészet legregőbb bajnokai egyike, 1807 óta színész; a nemzeti színház megnyitása (1837) óta annak folyvást tagja, 1854 óta nyugdíjazott, 1863 óta pedig jubileált tagja, — a folyó hó 19-én az élet színpadáról is leszállt s a koporsó függönye legördült föllette, ama komor színpalak megé tünvén el, hol taps nem, csak könyek kísérik.

Szilágyi Pál (szilágyosmlyói és horogszegi) 1790. szeptemb. 9-kén született Budán. Apja, szintén Pál, gazdatiszt és jó módu ember volt s fiait taníttatta és némi örökséget is hagyhatott reájok. Három fia közül Ferencz tanári pályán működött (de nem az erdélyi két Szilágyi Ferencz egyike.) — a másik: István gombkötő mester s Pest városának esküdt (százás) polgára, nagy tekintélyű és vagyonu ember volt, ki, egyenes utódai nem maradván, tetemes alapítványok s jótékony hagyományok által tette nevét örökre emlékezetessé.

Pál Budán végezte iskoláit. Még tanuló gyermek volt, 12 — 13 éves, mikor anyai nagybátyja, a magyar nemzeti színészet történetében uttörő szerepet játszott Kelemen László, nálok levén látogatóban, a fogékony gyermek előtt annyit beszélt az állandó színészet megalapítására elkövetett lépéseiről s kitaró fáradozásairól, s oly lelkesedést költött be a színművészet iránt, hogy a fiu már akkor fölfogadta nagybátyjának, hogy színész lesz, s nem nyugszik meg addig, míg állandó színház s biztosított jövőjü szintársulat nem lesz Pesten.

SZILÁGYI PÁL.

de tele a művészet iránti lelkesedéssel s a tanulás és önképzés vágyával. Vida László, tömérdek anyagi áldozat után kénytelen levén visszavonulni az igazgatástól, a társaságot Pestmegye vette pártfogásába, intendánsul Mérey Sándor táblabíró bizván meg, ki mellett Láng Ádám működött mint rendező. Szilágyi Pál is rendes tag maradt, bár még fizetést nem kapott, csak mint „kadét ex propriis“ vitézkedett. Valóban, keserves kenyér volt akkor a színészet. Többször játszott éhen, mint jóllakva; s a kinek szállásra nem telt, a színpadon halt. Csak egyben voltak gazdagok: a lelkesedésben.

A társaságnak azonban Pestmegye pártfogása alatt sem ment jól a dolog. Pest sem volt még akkor az a város, mely a magyar színészetet állandóan fenn tudta volna tartani. A társaságnak ismét vidékre kellett menni, majd megoszlan. Szilágyi is egy pár évig együtt vándorolt társaival.

1811-ben, hogy világot lásson, színészi kereset a háborus világban úgy sem igen levén, kivált az akkori drágaság mellett, mely e század második tizedét oly szomorúan emlékeztette, — a tettvágytól sarkalt ifjú katonává lett. A 7-dik (Lichtenstein-) huszárezredbe állott, s így utazta be Lengyel-, Német-, Francia- és Olaszországot. Részt vett az 1812-diki orosz hadjáratban s a lipsei világ-csatában. Azonban huszárkorában sem feledkezett meg a művészetéről. Tarsolyában ajándélevelet rejtgetett Sibori — akkoriban Pesten vendégzerepelt — olasz dalművésztől, mely neki utat nyitott az olasz művészkörökbe. Nápolyban a San-Carlo színház karmestere Barbaja előtt énekelt s ez azonnal szerződött is akarta. De ő, hazájától távol, a kecségető ajánlatot visszautasította.

A waterlooi csata véget vetett a nagy háborúknak, melyek egy századnegyedik tépték, dúlták egész Európát. Szilágyi Pál is visszatért hazájába, szegre akasztotta kardját s ismét színész lett. Összejött régi barátai s pályatársaival: Farkassal (Szatmáryné atyjával), Baloggal, kit az öreg Balog néven ismertünk s taval temettünk el, Kovácsnéval, ki a nemzeti színház ma is élő nyugdíjas tagja, s Kántornéval, ki akkor már hírneve és művésze virágában volt. Fehérvárt, a megye pártfogása alatt játszottak, 1818-ban. Általok került színpadra Károly első drámai kísérlete is: »A tatárok Magyarországon.« A darab gyöngye, de elárulta már a drámaírói tehetséget és sikere buzdította a fiatal író ama hosszú sorára a zini műveknek, melyek a magyar drámát tulajdonképp megalapították, s melyek közül nem egy ma is fentartja magát a színpadon. Kisfaludy maga is, személyes érintkezésben volt a színészekkel s többek közt Szilágyi Pállal is, kinek sokoldalú művészi hajlamai és képességei közt fityólesi ügyességét annyira bámulta, hogy kedvéért írta a »Gyilkos, vagy: Mikor pattant, nem hittem volna« című kis vígjátékát, a melyben egy fitty-partie is fordul el.

1823-ban Kilenyi társaságánál találjuk Szilágyit, Szentpéterivel együtt, Miskolcra. Innen Erdélybe mentek s Kolozsváron és a székelyföldön játszottak. Szilágyi, bár színésznek is értelmes és ügyes, s akkoriban különben is mindenkinek mindent kellett játszani, különösen

mint operista tűnt ki, az akkori operákban, minők »Sorel Agnes«, »Házi orvos«, »Raoul a kékszakál« stb., melyeket ma már hírből sem ismerünk. Páli Elekkel és Szerdahelyi Józseffel ők hárman rendszerítették az operát színpadainkon. Játékrendjüket egyre gyarapították e részben is; s az általok rendre-rende kiegészített játékkönyvben, néhány elfeledett opera mellett, — minők »Párisi János«, »Othello«, »Tankréd«, »Vizhordó«, »József és bátyjai« stb., vannak olyanok is, melyek zenéjük örök szépségével ma is kedvencei a közönségnek, mint a »Szevillai borbély«, »Don Juan« stb. Nekik hármuknak van legtöbb érdemük az operaszövegek magyarázatában is.

De nem követhetjük Szilágyi Pált vándorpályájára minden állomásán. Az ország minden részében, szelétében hosszán megfordultak, Kézdivásárhelytől Kaszáig s Bártfától Temesvárig, terjesztve mindenütt az ízlést és a nemzetiséget. Végre Döbrentey Gábor meghívására 1835-ben Budára jöttek. Itt gyűlt össze a színészi nemzedék java; nemzeti művészetünk ama színe-virága, mely mamár — az utolsóig — lélegett a színpadról, nagy részt az életből is, de emléke hervadhatatlan még. Egressy, Lendvay, Szentpétery, Megyery, Fáncsy, Bartha, Kántorné, Lendvayné, Laborfalvy Róza — kell-e több nevet említeni még? Közöttök volt Szilágyi Pál is; s velők együtt költözött be a kerepesuti állandó színházba.

Itt lesz helyén színészi jellemzésül is fölhozni egy pár vázlatos vonást legalább. »Ő nem játszott hősiéket« — mondá róla Vörösmarty, az akkori színpad legilletékesebb kritikusa — »de hőse volt a darabnak, a melyben játszott.« Kis szerepekben többnyire, de mindig jól játszott. Ő soha sem ejtett el egy szerepet se, sőt ha csak egy vonásból állott is, azt kiemelte. Rendes alakot teremtett, mely állandó benyomást tudott tenni. Egy sajtóságos nemnek: a komoly komikumnak volt képviselője: annak, a mely soha sem nevet, de mindig megnevettet, a fanyar mosoly, a száraz pedantság, a tréfátlan humor volt szakmája. Szigligeti »Rózsá«-jában egy kártyást játszott, kit rajtakapnak vagy gyanúsítanak, hogy hamisan játszik. Fölkel s megvetéssel mondja: »Nem játszom.« Szerepe csak e két szó; de e szerep, valahányszor adta, hosszantartó tapost és kihívást szerzett neki. Kis szerepei mellett, kiváló értelmiségénél s tapasztaltságánál fogva, mint rendezőt használták, s különösen mint operarendező ritkította párját. Ámbár elég baja is volt vele, kivált Schödelnével, kinek szeszélyei s uralkodóvágya nemcsak Szilágyit a rendezőségétől, de még Bajzát is megszoktatták az igazgatóságtól.

Kelemen Lászlónak tett ígérete szerint, élete egyik céljának, a színészi nyugdíjintézet megalapítását tekintette, s ez ügyben fáradhatatlanul működött. Köztudomású, hogy mikor ki volt mondva, hogy a nyugdíjazás 20,000 frt tőkével fog megkezdetni, de még csak 18,000 volt együtt, a hiányzó kétezeret ő szerezte meg, két pártfogójától. S a fának, melyet elültetni segített, csakugyan ő szedte első gyümölcsét. Ő volt a nemzeti színház első nyugdíjasa, 1854-től kezdve. Fáncsy, az akkori totum fac, s régi pályatársa, melegen írt levélben adta ezt tudtára.

Negyvennyolc éves színész volt. Két gyermekét a színpadnak adta: Bélát, ki a ledér komikumban s mint színigazgató is ismeretes, és Lillát (Bulyovszkyné), ki elsőrendű művésznője volt a nemzeti színháznak s babárait mint német színésznő is aratta. Az agg színész visszavonulhatott a megérdemelt nyugalomba.

Mint nyugdíjas színész még egyszer föllépett, 1863-ban, hogy megtartsa jubileumát. »Leconvreur Adrienne«-ben adta Michonnet-t, a jószívű szerény rendezőt; a czimszerepet pedig leánya, a művésze tetőpontján álló Bulyovszkyné játszta mellette. Milyen eset! az emlékezés és a dicsőség, mint megaranyozták a veterán élete alkonyát.

Azóta gyakran lehetett látni egy szikár, magas, megörnyedt, de még életerős vagy legalább szívós alakot a főváros utcáin; többnyire hosszúszerű pipával a kezében s olykor köhécselve. Ha ismerőssel találkozott, megállt s valami régi adomával vagy emlékekkel frissítette föl az ismeret-séget. Szilágyi Pál volt.

Adomákban s emlékezésekben kifogyhatatlan létere, azok egy részét a tollra is bizta. »Beszélyek és firkák« ezim alatt egy kis füzetkékben közölt némelyeket. Rendszeres emlékiratnak tekinthető a »Nefejejs« 1859 és 60-iki évfolyamaiban »Egy nagyapa regéi, unokájának« című terjedelmes ctylkua, mely »kor- és jellemrajzokat s adomákat közöl a régi színvilágból«, s melyet érdemelt egy kötetben önállóan is kiadni.

»Mint ember« — írja egy igen közel ismerőse — »jó szívi, igazelmű és egyenes, kötelességeihez hí, pontos, minden viszonyában szerény és igénytelen volt. Nem hízogott soha senkinek, de nem is sértett meg senkit. Ellenségei csak azok voltak, a kik ösztönyszerűen ellenségei az egyenességnek. De büszke volt s magát semmiért meg nem alázta volna. Egy magát megalázó szavába került volna, hogy dűsgazdag bátyja Sz. István őt tegye örökösévé, de ő, míg a nyugdíj száraz kenyere alatt, megmondta ki azt a szót. Érzelméről nem szeretett beszélni, pedig igazán és melegen érzett.« Naplójában, — melyet leánya kiadni szándékozik, — így szól: »Anyámnak se mondtam soha, hogy szeretem; de nagyon fájt volna, ha nem hiszi.« Jellemző szó. — á —

A csehi völgy.

Isten veled szép völgy örökre!
Nem látalak többé soha már.
A kis család elhagy végképen,
Ki tudja, hogy rája mi vár...
Tizenöt év boldog emléke
Fűződik fűdhoz, mikint
Lengő zászló, melyre felírják
Feledhetlen szép napjaink.

Innen jártam én a világra,
S itt vonultam meg anyaszor!
Ismerősöm minden hegy, lejtő,
Gyalogösvény, fa és bokor.
Az erdőben szertebolyongva
Itt írtam verseim felét,
S ha van köztök szívhez szóló is,
Azt bizonyonyal te ihletéd.

Az apai ház körül mennyi
Kedves emlék képe ragyog!
Egyszerű ház, de a tanyában
Szeretet, jó szó fogadott.
Ünnepeken ott láttuk egymást,
Ha névnap volt, ott vigadtunk,
Onnan mentek hűgaim férjhez,
Legtöbb öröm ott várt reánk.

A kocsit, mely amott fordul,
És a szomszéd faluba visz,
Hányszor látott éjjel, holdfénynél,
S néha-néha viharban is!
A leányhoz, kit rég felejték
És ki enghem rég feledett,
Arra jártam látogatába, —
Kétség, remények közepett!

Isten veled szép völgy még egyszer!
Vidd tőlem ez egyszerű dalt!
Erről jussak eszedbe, majd ha
Lépteim zaja rég kihalt.
Szívem talál másutt is otthont,
Rokoni kört, hű zivokek!
De tégedet, álmok bölcsője,
Nem pótolnak más ligetek!

Dalmady Győző.

A parancsnok jobb szeme.

(Legenda. Bret-Harte-től.)

(Vége)

A parancsnokot az 1798-dik évet bejelentő dobörgés ébresztette föl álmából. A nap fényesen sütött s a vihar egészen elállt. Felült ágyában s a megszokás hatalmánál fogva, megdörgölte a balszemét. A mint az elmúlt este s éj emlékezete elméjébe ötlött, kiugrott az ágyból s az ablakhoz rohant. Az öbölben nem volt semmi hajó. Mintegy hirtelen jött gondolat vilant agyába s megtörülte mind a két szemét. Ezzel sem elégedve meg, a feszülte mellett függő éreztükröt is elévette. Semmi kétség; a parancsnoknak valóságos másik szeme, jobb szeme is volt, tökéletesen olyan mint a bal, csak épen hogy nem látott vele.

Bármi lett legyen ez átalakulás valódi titka, de San-Carlosban az volt az uralkodó nézet felőle: hogy ez azon ritka esodák egyike, melyeket a kegyes katolikus nép úgy nézhetett, mint az áldott San-Carlos közbejárása folytán a pogányok meggyőzésére adott isteni jelt. Hogy szeretett parancsnokuk, a hit ez idő szerinti oltalmazója köztük, legyen e esoda-kijelentés részese: az csak illő és a maga rendjén való volt. A parancsnok maga tartózkodó volt e részben; hazudni nem akart, az igazat megmondani nem merte. Végre is, ha a jámbor san-carlosi népség azt hitte, hogy jobb szemének láttereje tényleg helyre állított: eszélyes és helyes lett volna-e tőle, hogy elozzlása családásukat? Életében először a parancsnoknak eszébe jutott a politika; életében először nyugodt meg abban, a mi annyi jámbor, de tág lelkiismeretű lelket veszélybe döntött: másnak látszani, mint a mi. Szegény Hermenegildo Salvatierára!

Mert lassanként rejtelmes suttagás terjedezett a kised gyarmat körében. A parancsnok jobb szeme, ámbár esodás, de baljóslatu hatást látszott tenni minden szemlélőre. Senki sem nézhetett bele hunyorítás nélkül. Hideg, kemény, éles, mozdulatlan és merev tekintetű volt. Sőt úgy tetszett, mintha rémletes átható erővel bírna, mintha keresztül tudna nézni az emberek belsejének legtitkosabb redőin, legrejtettebb gondolataikon. Az öreg katonái jobban engedelmeskedtek a parancsnok szemének, mint hangjának, s ha kérdezte, inkább pillantásának, mint szavaira siettek felelni. A helytartósági iskola növendékei e nyomasztó tekintet őrpillantása alatt mind bemázolták irkáikat s maga a szegény Paquita is, a kis gyámleány, hajszálvonal helyett disznót ejtett, mikor e rettenetes szemet magára szögezve

érezte. Lassanként bizalmatlanság, gyanu, önvád, félelem foglalta el az addigi bizalom, megnyugvás és biztonlét helyét San-Carlosban. A hová csak a parancsnok jobb szeme esett, árny esett vele.

S maga Salvatiera sem volt egészen ment esodás szerzeményének balvégzetes befolyásától, nem tudva, minő hatást gyakorol szemé másokra, azok cselekményeiben csak bizonyos dolgok bizonyítékait, látta, melyekre a ravasz Peleg amaz eseménydús ó-év estéjén ezelőtt volt. Legbizodalmasabb emberei elsápadtak, remegtek, pirultak és dadogtak előtte. Önvád, apró vétségek töredelmes bevallása, vagy tulzotl vezeklés és bocsánatésés követte legszelidebb tudakozódásait. Még a gyermekek is, a kiket szeretett, maga kedvence Paquita is, mintha valami titkos bünt rejtgetett volna előtte mindenik. E folytonos izgatottság következményei csakhamar világosan mutatkoztak. Az első felében a parancsnok szeme és hangja két uton járt; mert bár tekintete oly merevvé lón, beszéde folyvást szelid, higgadt, gyöngéd és gondos maradt. Lassanként azonban hangja is felölté tekintetének keménységét s kételkedő, fűrkésző, rideg tulajdonságát; s mire az év ismét végére hajlott, világos volt, hogy a parancsnok hasonult át a szeméhez, nem pedig a szeme hozzá.

Lehet gondolni, hogy ez átalakulás nem került ki a missió-házban levő szent atyák gondos figyelmét. Valóban, közülök épen azok, a kik legelőször siettek a parancsnok jobb szemét esodás eredetnek s az áldott szent Károly különös kegyelmének tulajdonítani, most maguk kezdtek boszorkányságról s Lucifer, a gonosz, közbejöttéről beszélni. Ugyancsak rosszul járt volna Hermenegildo Salvatiera, ha nem lett volna parancsnok s lett volna helyben valamely nála felsőbb hatalmasság. De a ház szerzetes főnökeknek, tisztelendő Frater Manuel de Corteznek nem volt semmi világi végrehajtó hatalom a kezében s a lelki tanácsra irányzott kísérletek tökéletesen meghiusultak. Mikor a parancsnok fölállt a mise alatt, ha a szolgálattelve pap tekintete az ő kételkedő, fűrkésző, átszegző pillantásával találkozott: bizonyos volt, hogy beleromlott az evangélium olvasásába. Még az anyaszentegyház hatalmán is kifogott e jobb szem; s az alárendelték ragaszkodásának és a függésnek s jörendnek utolsó maradványa is elköltözött San-Carlosból.

Mikor a hosszú, száraz nyár elmúlt s a helytartósági palota fehér falait körülvevő alacsony dombok színe mind jobban-jobban kezdett hasonlítani a parancsnok bőrfelöltőjéhez, úgy tetszett, mintha maga a természet is az ő merev rideg tekintetét sajátítaná el. A föld megrepedezett s fölcseresedett a szárazságtól; a kerteget és szőlőket ragya verte el; s a sokáig késő és sovárogra várt eső, hiába imádkoztak érte, csak nem jött meg. Az ég oly könnytelen volt, mint a parancsnok jobb szeme. Elégületlenség moraja, fegyelmetlenség, s az indiánok közt készülő háborgás híre hatott füleibe; de ő csak annál jobban összeszorította fogait, szorosabbra kötötte a homlokán fekete selyem kendőjét, s nézett jó toledói kardjára.

Az 1798. év utolsó napján, az esti ima órában, a parancsnokot egyedül ilve találta az őrszobában. Már régóta nem szokott eljárni a templomszent szolgálatokra, hanem olyankor a magányba, valamely

félreeső sarokba vonult, a hol csöndes elmélkedésben töltötte az istenítisztelet idejét. A tűz pislogó világa az alacsony gerendákon s a tetőzött szögleteiben játszadozott, de sötét árnyban hagyta a Salvatiera megörnyedt alakját. Mig így ült, egy gyöngye kis kéz érintését érzé karján, s a mint fölpillantott, lábainál térdelve kis gyámleányának Paquitának gyöngéd alakját pillantotta meg. »Ah, te vagy, kicsike!« — szólt a parancsnok hozzá, némi rezgésével hangjában a régi gyöngédságnak, — »mit keressz te itt? Hát te nem félsz attól, a kit mindenki retteg és kerül?«

»Nem«, — felelt az indus leányka egyszerűen. — »A setében nem félek; itt csak hangját hallok, régi hangját; érintését érzem, régi érintését; szemét pedig nem látom. S csak attól félek, az pedig, oh Senor, oh atyám! az, tudom, nem a tied!«

A parancsnok összerázkódott, s elfordult. Áztán összeszedve magát, homlokon csókolta a kis Paquitát s nyájasan mondta, hogy távozzék. Egy pár óra múlva, mikor az egész palota mély csöndbe merült, ő is ágyába tért s nyugodtan elaludt.

Körülbelül az éj fele tájott, egy komor árnyalak suhant végig a parancsnok lakosztályának alacsony boltzatai alatt. Az udvaron is néhány alak csoportosult. Az a melyik a szobába lopózott, zajtalanul közelgett az ágyhoz s hallgatta az alvó mély lélekzetvételeit. Valami csillant meg a tűz fényében, a mint a vad (indus uló) karját emel; még egy perc s Hermenegildo Salvatierának minden gondja, baja örökre bevészódott volna, ha a vad hirtelen vissza nem riad s göröses remegésbe nem esik valamitől. A parancsnok mélyen aludt, de a jobb szeme, nyíltan nyitva, mereven és mozdulatlan, hidegen rözögezzve nézett a gyilkos szándéku jövevényre. A gyilkos rémülten rogyott a földre s estének zaja fölébresszté az alvót.

Ágyából talpra ugorni, kardját ragadni, s zápor módjára ontani csapásait nemcsak a gyilkosra, hanem a többi vadakra is, kik a szobába tolakodtak: mind ez pillanat műve volt. Segély is még jókor érkezett s a fegyelmezetlen indiánokat csakhamar megszalasztották és kiűzték a kapun; de a parancsnok a vagdalokzásban és dulakodásban maga is ítést kapott a jobb szemére s a mint kezével e rejtelmes szervéhez kapott: az nem volt sehol. Nem is találta meg többé soha — s diszre vagy gyászra — nem is ékítette többé a parancsnok jobb szemüregét.

Vele együtt eltűnt a varázs is, mely egy ideig San-Carlost fogva tartotta. Az átok is eltűnt, mely a telepre nehézkedett. Megjött az eső, hogy megítassa az elszikkadt földet, visszaállott a békés egyetértés pap és katona között, zöld fű hullámzott a barna domboldalokon, a gyermekek ismét örömmel s bizalommal tolongtak a katonás parancsnok körül; a missiói templomban Te Deumot énekelték, s ismét pásztori meglegedés mosolygott San-Carlos szelid völgyeiben.

Messze-messze délen tévelygett s hányódott pedig a General-Court kalmárhajó, gazdájával Scudder Peleg mesterrel, a ki az indiánok közt üveggyöngyöket megfűstölöket árulgatott, a főnököknek pedig falábszárakat, üveg szemeket s más ilyes bostoni készületeket kínált jó pénzért.

— á —

Három katonai nevezetesség.

A hadügyminiszteriumban és a hadsereg fővezénylete körül történt váratlan változásokhoz a legkülönbözőbb kombinációkat fűzték a hírlapok. Némelyek a katonai reakció felülkerekedését, az alkotmány veszélyeztetését jósolták belőle, mely egyúttal a honvédségi intézmény eltérülésével járna; míg mások éppen a honvédség fölvirágoztatását várták tőle, miután annak

élén állott vagy jelenleg álló személyeket kívánjuk megismertetni.

A három férfi azonban, a kiknek arcképét mai lapunkban közöljük, sokkal nagyobb mérvben képviselője egy-egy külön iránynak, semhogy föltett szándokunkat a politika mezejére való némi csapongás nélkül teljesíthetnék. Különösen szembeötlő az ellentét a volt hadügyminiszter: Kuhn b. és a jelenlegi vezérkari főnök: John b. közt, a mint hogy ők

testületi forumot eleintén ő is kényelmetlennek, sőt céljai elérésében akadályául szolgáló kényszeröltönynek tekinté, de — a megszokás rabja az ember! — lassanként kibékült a gondolattal, hogy a megszavazott, rendelkezésre bocsátott pénzről tartozik számot adni, s hogy minden szándékolt kiadásra a két parlament kiküldött bizottságainak jóváhagyását és beleegyezését köteles megnyerni. Surlódások közte és a közügyek tárgyalására kiküldött

BÁRÓ JOHN LAJOS, vezérkari főnök.

BÁRÓ KOLLER SÁNDOR, az új hadügyminiszter.

BÁRÓ KUHN FERENCZ, a volt hadügyminiszter.

a volt hadügyminiszter ellensége volt; sőt voltak olyanok, kik a változásból még a magyar iparra is jobb jövőt jósoltak, minthogy Kuhn báró nagyban dédelgette a Skene-konzorciumot, s nem engedte, hogy a közös hadsereg felszerelési és szállítási üzletében a magyar ipar is részesítessék.

Kinek van, vagy kinek lesz igaza? azt találgatni, jósolgatni nem a mi lapunk feladata. Mi csak a katonai adminisztráció

különbén is már körülbelül egy évtized óta állnak antagonizták hírében. Egyben azonban megegyeznek: merev katona mind a kettő, a kik az alkotmányos formákhoz csak kedvük ellen törődtek, sőt a kik közül az utóbbi az alkotmányosság szikláján hajótörést is szenvedett.

Kuhn Ferencz báró 1868-ban lépett, az alkotmányos ellenőrzés keretébe magát beletalálni képtelennek mutatkozott John b. hadügyminiszteri örökébe. A képviselő-

bizottság közt eleintén hát nem is hiányoztok, sőt egy alkalommal a volt hadügyminiszter az akadékoskodó bizottsági tagok előtt nyíltan ki is fejezte a bizottság tagjainak katonai dolgokban való illetékesége fölött táplált kételyét; míg — ő, a hadügyminiszter egyenfokunak jelentette ki magát a bizottság tagjaival.

Mert Kuhn b. nem oly egyoldalú ember, a mint a milyennek a delegációk üléstermeiben kiszámított célzatossággal

ERDÉLYI SZÁSZ NÉPVISELET.

Glatz Tivadar és Koller Károly fényképei után.

Uj hazaspár.

Szent-erzsébetiek. (Szobenzék.)

Külvárosi család Besztercén. (Ünnepi ruhában.)

Besztercei paraszok

Munkára menő paraszt. (Kis-Disznódról.)

Szent-erzsébetiek hétköznapi ruhában.

Gyermekesoport Kis-Disznódon. (Szobenzék.)

Besztercei külvárosiak hétköznapi.

„Az elbeszélő”. (Beszterce.)

mutatkozott. Ő, a mellett, hogy jogvégezze, a tudománynak nemcsak tisztelője, de ápolója is; sőt — a mit merev katonai marzonsága megezáfolni látszik — a költészetnek is benső, szenvedés nélküli barátja. Ő maga azonban csak a védőképesség emelésére költött.

Kedvenc költője — Homérosz, s az »Iliász« eredetiben olvassa. Fölmentése után, a mely őt magát is meglepte, egy bécsi lap tulajdonosa látogatta meg őt és a volt hadügyminiszter karszékében, bodor füstököt éregetve és — Homéroszt olvasva találta. A látogató csodálkozásának adott kifejezést. »Mától fogva — szölt a volt miniszter mosolylyal, a melybe azonban a keserűség meglehetősen adaga is vegyült — ismét buzgóbban foglalkozhatom Homéroszommal, a kit hat éve, hogy háttérbe szorított a — hadsereg újjászervezése.«

Ez az újjászervezés miféle Kuhn b. legnagyobb érdeme. Az ő igyekezete a hadsereg értelmiségének és tudományos szakképzésének emelésére volt első sorban irányulva s a fölvetés, hogy ez igyekezet, a mely különféle előléptetési, mindenesetre alacsony szempont színvonalán álló érdekeket is megsértett, szintén sietteté bukácsát: elboicsátatása után oly földben is kellett bizalmi virágokat számára, a hol eddig csak a bizalmatlanság bogácsait arathatta. Ehhez járult még, hogy elboicsátatása ép akkor következett be, midőn a delegációk a bibliai hét sovány év egyében oly összegeket szavaztak meg céljaira, a melyeket az általános pangás alatt csak a polgárok megfeszített áldozatkészége fődözhet.

Kuhn Ferencz báró 1816-ban született Prosznitzban; atyja kapitány volt. Első katonai nevelését a bécsújhelyi katonai akadémiában nyerte, s 1837-ben, mint hadnagy lépett be az 1-ső császári gyalogezredbe. Hat évi hadnagyskodása után főhadnaggyá léptették elő, majd egy évvel később őrnaggyá nevezetett ki. Az 1848 és 1849-iki években olasz földön tanúsította vitézségét és katonai szakképzettségét. Milánó bevételénél, a milánói utcazi ütközetekben Curatone és Santa-Luciánál, Cremona és Lodinál egyként vitézül viselte magát, sőt milánói szerepléséért a Mária-Terézia rendet nyerte. Az 1859-ki hadjárat okozta változások következtében ezredessé lett s e méltósága 1863-ban még a vezérőrnagyi czímmel is emeltetett. E közben bekövetkezett az 1866-ik hadjárat, mely Kuhn bárót a déltiroli hegyek közt lelta, a hol az olaszok betöréseit verte vissza, s a mely működése következtében a harcászati irodalma egy általa írt s a hegyi hadakozásról szóló jeles művel gyarapodott. E munkát nemrég angol nyelvre is lefordították.

Kuhn b. 1868-ban nevezetett ki hadügyminiszterre s ez állását hat évig tartá meg, míg végre e hó 15-én bekövetkezett mystikus megbuktatása, amelynek okáról, a sz. István-rend nagykeresztjét vivén magával, mint gráci főparancsnoknak elég ideje lesz — elmélkedni.

Utódja: Koller b. nem oly kitértő katonai tehetség, mint a volt hadügyminiszter, s eddig csak jeles adminisztratornak és felsőbb parancsok számára erélyesen érvényt szerző katonának van elismerve. Ez utóbbi képességének Prágában adta jelét, a hová a kiegyezési miniszterium után követtezt s a még maig is fönálló

Auersperg-kormány által helytartóvá és a cseh mozgalmak katonai »enfant terrible-jévé nevezetett ki. A csehek nem is igen szomorkodnak távozása fölött.

Koller Sándor báró 1813-ban született, s mint miniszteri elődje, szintén korán lépett a katonai pályára. Huszonkét éves korában a Miklós-huszárokhoz nevezetett ki hadnaggyá; 1848-ban századossá léptetvén elő, Nagy-Váradra tétetett, s bizonyos oldalról érdemeitől rójak föl, hogy Nagy-Váradnak a »forradalomtól« való »megóvása« nagyrészen neki »köszönhető.« Mi azonban ez »érdeme« legjobban tesszük, ha fátyolt vetünk.

Az 1859-ki hadjáratban ő is résztvett és egy dandárt vezényelt; hogy hatáskörét itt jól betöltte, a mellett tanuskodik e hadjárat után vezérőrnaggyá való kinevezetése és a Lipóttrenddel való földszítetése. 1866-ban Prága oltalma, majd a szerencsétlen emlékezteti hadjárat befejezése után Csehország közigazgatása volt rábizva. Ez időbe esik altábornaggyá kinevezetése is. Midőn Csehország helytartójává Mensdorf herczeg nevezetett ki, Koller ismét Magyarországon foglalt állást és pedig Pozsonyban, mint katonai főparancsnok. Ez állásáról a Hohenwarth-regimét követett Auersperg-kormány hívta el, megbizván őt a csehországi helytartósággal, mely állás — a cseh mozgalmak békétlen élénkségét tekintve — nem mindennapi erélyt követelt, a melynek azonban Koller, az osztrák alkotmányhú párt teljes megelégedésére, meg is felelt, a nélkül, hogy az ellenfélle szemben lovagiaságot vagy igazságtalanságot tanusított volna, a mi tudvalevőleg nem minden osztrák tábornokról mondható el.

Több oldalról kifejezést nyert amaz aggály, hogy az új hadügyminiszter, a ki lakását Prágából immár áttette Bécsbe, egy pártnak — a melynek Kuhn b. megbuktatásában állítólag országrésze van — vak eszköze lesz; — ez aggály azonban hajótörést szenved Koller b. önértetének szilárdaságán. Az igaz, hogy hatásköre, a főhadparancsnokságnak a hadügyminiszteriumtól való elválasztása által, kisebb leend, mint volt elődje. ki, míg a hadügynek élén állt, férfut jellemző szilárdasággal nem engedett azokra semmi titkos befolyás gyakorlását: mindamellett remélhető, hogy a főhadparancsnokság nem azért választott elő a hadügyminiszteriumtól, hogy más erkölcsi alapon törjön ez utóbbiával ellenkező célokra, ha már »de jure« coordinálta is emennek, hanem: hogy a hadsereg annál tehetőbb legyen.

Ekként remélhető hát, hogy Koller, az új hadügyminiszter és John b., az új vezérkari főnök, nem lesznek antagonisták, mint volt Kuhn és John.

John Lajos b. katonai körökben általánosabban ismert, mint Koller és eddigi katonai pályája is fényesebb emezéénél. John két évig hadügyminiszter is volt, de, nem tudván magát az alkotmányosság keretébe beletalálni, 1868-ban helyet engedett Kuhn bárónak. John báró volt a hetedik osztrák hadügyminiszter. Elődjei voltak: Frank lovag (1864—66), Degenfeld gr. (1860—64), Csorics báró (1850—53), Gyulai gróf (1849—50), Cordon b. (1848—49) és Latour, kit a fölböszült nép a hadügyminiszteri palota előtt, egy lámparudra akasztva, végeztet ki.

Ez utóbbi volt az első hadügyminiszter; előtte a hadügyminiszteriumot egy haditanácsi elnökség pótolta, melynek utolsó elnöke Fiquelmont báró volt. Az ötvenes években, 1853-tól 1860-ig a hadügyminiszterium ismét fölfüggesztetett, pótolatván a haditanácsi által.

John b. változatos életében, a legszebb lapot a custozzai ítűkört képezi, melyre ő tényleg befolyt. Átalában e hadjárat csatáerteiben országrésze van neki, a mit érthetővé tesz különösen ama körülmény, hogy Albrecht főhőnek, a custozzai győzőnek, bizalmas embere. 1858-ban, letevén hadügyminiszteri állását, katonai parancsnoki állásából a szorgos figyelő szerepét játszotta; éles katonai tekintetét a hadügyi téren a legkisebb mozzanat sem kerülte el s ellentétéinek és javaslatainak, melyek Kuhn hat évi intézkedéseivel homlokegyenest ellenkeznek, egy emlékiratban adott kifejezést, melyet a delegációk ez évi ülészakánának megnyitása előtt adott át ő fölségének. Állítólag ez emlékirat ingató meg Kuhn bárót állásában, s ha fölmentése még a delegációk tárgyalásainak befejezése előtt nem következett be, ezt természetesen fogja találni mindenki, a ki nem kételkedik abban, hogy Kuhn költségvetési előterjesztéseit, a melyek az adózó polgárságra újabb nagymérvű terheket róttak, nem találkozt volna ember, a ki a delegációk előtt megvédeni elég — bátor leendett.

John báró, győzedelmeskedvén az irány, a melynek egy uralkodóhízi tag kivételével, ő a legbuzgóbb védője, vezérkari főnöknek nevezetett ki, mely állásra jeles harcászati képességei ajánlák őt. De bármily elismeréssel viseltessünk is John b. stratégiai kitértősége iránt, mind hazánk, mind Ausztria érdekében ohajtjuk, hogy e képességei praktikus tanúsítására ne legyen alkalm, és mind ő, mind az új hadügyminiszter békében teljesítsék ama földadatokat, melyeket nehéz állásuk vállalkira rak. — i.

Erdélyi szász népviselet.

II.

Ezuttal, Koller és Glatz fényképei után a második kilenczes csoportozatot adjuk az erdélyi szász népviselet jellemző rajzaiból. Azt hisszük, nem kevésbé fogja érdekelni a közönséget, mint az első. Eredetiség vagy különlegesség tekintetében ép oly érdekesek, mint festőiségben gazdagok.

E két képespárt az erdélyi szász népből — mint már előbb is érintettük — nemcsak egyes, többé-kevésbé érdekes, a lakokat ad: hanem az egész népetlet feltűnteti, minden fázisában; a köznapi és az ünnepit egyaránt.

Itt áll a jelen csoportozat kellő közepén a nyári munkára induló por szász, vállára vetett kaszájával, melyet épen most fent megakasztórköven, vászonkorsaját kezébe véve, melyben itala van a forró nyári napra. Vidám tekintetéből a munka szeretete, erőteljes izmos tagjaiból a munkára termettség tűnik ki. Valóban a szász, ha munkaerőre nézve a gyors munkájú magyarral nem mérkőzhetik is, kigenyitli a hátrányt kitértőséval; s egykőkhöz se lehet hasonlítani a lusta oláhok, mely csak addig dolgozik, míg hagyományát és mamaligáját megkeresi, aztán szivesebben henyl hét száma.

A munkás szászról azonban nemcsak az az egy képe szól a csoportozatnak. Itt vannak mellette a szénagyűjtők s kékvetőzők, őregasszony, leány, gyermek, kiket a nap hevőből az árnyékba vonultokban, egy percznyi siesta alatt kapott le az árnyamos festő. S ott láttuk már az első csoportozatban a beszélgetési munkaiskola dolgozó növendékeit, és a vásárra gyümölcsöt s virágot vivő pórőket is. Nem

kevésbé érdekesek a köznapi élet egyes mozzanataiból vett képek, melyeknek egész sorozatával találkozunk, figyelemmel a különböző néposztályokra s életkorra és nemre. Itt (az első csoportban) a kocsimában söröző subancok, fehér ingeikben, melyek épen olyan bonyolultak mint a magyar legényeké s épen oly széles bőrtűszövel (gyűszűnek is hívják) vannak leszorítva derékon, mint az oláhoké; s az erdő hűsében nyájasan beszélgető szerelmes pár, melynek ugylátszik annyi s oly fontos a mondani valója, hogy a leány lábhoz ejtette a guzsaját és kis szeredását s öléb: fogta a kötenyt, hogy legyen mire nézzen, lesütött szemével, míg a leány ugyan csak lesi a szót szemérmes ajkairól. A mai szám csoportozata sem szegényebb ilyes alakokban. Nézzük akár ezt a gyermekcsoportozatot, ártatlanságában, akár a ház előtt bújogató két atyafit egyszerűségében, akár a két pajtásának valami érdekes történetet mesélő szuhancot, annyira elmélyedbe a beszébe s a hallgatásba, hogy a lefordított üres hordó fenekén a poharak üresen állnak s a boros üveg, az egyik hallgató kezében feledve, egyet sem kerül; akár végre e három tagból álló »beszeterési paraszok« csoportját, a generalis képi öregeggel, a nyugodt értelmes arcu férfival s a csaknem ábrándos képű ifjával.

Legérdekesebbek azonban a vasárnapi és ünnepi viseletek s mozzanatok. A szászok vasárnapi sokban hasonlít az angol vasárnaphoz, mert az erdélyi szász is jó vasárnap-ülő nép. Három képen is találunk könnyvet a kezében. Egyiken az öreg bíró olvas, míg az esküdt hallgatja; másikon az apa a leányának; a harmadikon a kis fiú, az apja térdei közt, anyja és kis öccse örméire. Semmi kétségünk benne, hogy mind a három esetben az énekes könyv a mit olvasnak. S mily tisztességesek e vasárnapi öltözötek! A férfiak nem is több; de a nők festői is a mellett. Még festőibb a templomba menő leányoké (a mult számban) csaknem a földig lecsüngő öt-hat szalaggal a kucsma alakú magas pártáról. De legfestőibb a völgyény és menyasszonyé, amaz a fölkszorozott széles kerek kalappal s Zrínyi-módra föllálló gallérú fehér kivarrtot bőrködmennel, emez szépen czifrák kihimézett szoknyájával s idres-bodros nyakkötőjével.

Temetők és temetés Párisban.

(Vége.)

A legegyszerűbb temetkezési mód a hullá-égetés volna, a mint többi közt a rómaiak tették. Párisban törvényt már kísérletek hullá-égetésekre, de a praerial-törvény tiltja. Ausztriában e temetkezési mód ellen nincs ellenvetés, Helvézia már elfogadta. Az egyház a sz. könyvek ezen szavai dacára — et in pulverem revertis — ellenzi, mert szigoruan ragaszkodik a hagyományhoz. Az első keresztények keresztényvallásra tért zsidókból és görögökből állottak, kiknél az eltemetés divott, míg ellenben a kereszténység üldözöknél, a rómaiaknál a hullá-égetés volt szokásban; e szokás ellen volt az első kereszténység s ellene van most az egyház is. Egy másik érv a hullá-égetés ellen a bűnügyi vizsgálatokból vonatik le. Jobb, mondja Du-Camp, füstbe menni és egy kis hamuvá átváltozni, mint oly dologgá átváltozni, melynek még a tudomány sem tud nevet adni.

Minthogy a hullá-égetés nincs megengedve és a párisi sirkertek már tele vannak hullakkal vagy elégtelenek, minél előbb új nekropolisról kell gondoskodni. Akkor, midőn a közlekedési eszközök még nem voltak oly gyorsak, mint ma, nem lehetett csodálni, hogy Páris falain belül jelöltek ki szűk, rozsfekvésű és a közegészség hátrányára szolgáló sirokat; de most másképp áll a dolog. Napjainkban a halottas kocsit, mely a Madeleine-től St.-Ouen-ig megy, több időt igényel, mintha a kaporost 10 mérföldnyire vasuton szállítanák. Párisnak anélkül sincs saját városi területén kívül egyéb; a körülette elterülő vidék magánosoké. A vasut eszerint már azért is indokolt, mivel Páris távol kénytelen magának temetkezési helyet vásárolni. Ez eszme nem új. Már Haussmann volt prefet megpendíté; de nagy ellenállásra talált és a halottak iránti tisztélet ürügye alatt, de az élők érdekeinek figyelmen kívül hagyásával,

szentségtörésnek mondták a párisi sirkertek áthelyezését. Haussmann nagyszerű tervbe fogott. Ő Párisnak roppant nagy kiterjedésű temetkezési helyet akart adni, mely homokos helyen és az északi szélnek kitéve a hullák gyors megsemmisítésére szolgáljon. Terve szerint az ingyen gödör-rendszer megszűnnék, kiki külön sírt kapna, mely 30 évre szólna; a gazdagoknak jó drágán adta volna el az örökös sírokat és a szegények ingyen kaptak volna külön sírt. Haussmann e czéla Méry-Sar-Oise-on 514 hektarból álló területet vásároltatott. A jelenlegi provisoriumban nem maradhat egyéb hátra, mint a volt prefekt tervének elfogadása. Párisnak, alapos kiszámítás szerint, 827 hektarra van szüksége. Ebből 227 egyházi és adminisztratív czélu épületekre, a többi 550 hektár temetkezési helyül szolgálna. A sírok 30 évre szólának, a sirkert pedig 141 évre; vagy, ha 10 évi tartamra adatnának el a sírok, ugy 400 évig elégséges lenne a mondott terület. Most e mennyiségből még 313 hektár hiányzik; jó lenne a Méry-Sar-Oise-on vett terület minél előbb átalakítani, fűkkel és a szükséges épületekkel ellátni és a várost e területtel vasutal összekötni; mert 3 év múlva nem lesz hely, a hová a Szajnaváros folyton szaporodó lakosságának halottait elhelyezhetné. A vasut ingyen szállítaná az ingyenes temetéseket. A lakosság megértve a szükség parancsát, lassan-lassan hozzászoknék ehhez. Ha a terv létrejö, ugy mindenesetre gondoskodni kell, hogy a közönség a 22 kilométernyi távolságra eső sirkertet látogathassa, mert a párisiak randkívüli kegyelettel viseltetnek a sírok iránt és szeretnek eljárni halottaikhoz. Ezekre megy a látogatók száma. Igy 1873. decz. 1—7-ig 752 menet 21,418 kísérővel és 46,617 látogatója volt a párisi sirkerteknek. Átlag nyáron 11 ezer, télen 8 ezer ember; de Mindenszentek, halottak napján 370,000 ember is látogatta a sirkerteket.

A párisi nép jellemvonása, hogy halottai iránt nagy tiszteletet táplál és e tiszteletben annyira megy, mintha élők iránt kellene tanusítania. Egyszer Du-Camp a montmartre-i temetőben egy fiatal asszonyt egy sírra borulva talált. Ez asszony igen tiszta hangon, könyves szemekkel énekelte a Casta divát. Du-Camp azt hívé örült áll előtte, de a térdelő észravezéven őt, fölkel, szeméit megtörülte és fejével a sír felé fordulva, azt mondá: »Anyám sírja, az ő kedvelt dallama volt ez.« — Az örökös vagy ideiglenes koncesszióval bíró családok pénzért »miveltek« sírjukat; szegények maguk végzik e munkát vasárnapokon, midőn néhány órát töltönek halottaik sírjánál, olesó virágot és egy kis locsolót hozva magukkal. Néha a fakeresztek alján a legfurcsább dolgok láthatók: alabástrom szobrocskák, kődarabok, kagylók, sőt egy helyen örökzöld bokréta foglalta egy pipa. A gyermekek sírjára üveggel fődött kalitkát tesznek; ebben őrizik meg az elhunyt kedvenc önkönait, babát, játékszerét, kis cipőit. Egy 14 éves leánykának sírján a déli temetőben egy divatkép látható, mely két asszonyt és egy leánykát ábrázol, ki papagályával játszik. Alkalmassint ezzel mulattatták a kedves gyermekeket betegségében.

»Könnyű vállat vonitni, — mondja zarsoraiban Du-Camp Maxime, — a fájdalomnak ezen tanubizonyosságai, a szellemek megnyugtatósága vagy megőrvendzetésére szolgáló áldozatok fölött, de még könnyebb megérteni azon mély érzelmet, mely néha ily fúrosán disziti föl a sírokat, és ez által megindítva lenni. Valóban ritka ellenmondás a párisi népnél; mert ha létezik e világban kétkedő és tiszteletet nem ismerő nép, ugy bizonyára ez olyan. Nem meri hinni soha, hogy a halál beköszöntött. A dicsőségét megveti, a szellemi felsőbbiséget kigúnnyolja, lenézi mindazt, a mi nem olyan, mint ő. Sem az élettel, sem az élőkkel nem törődik. Közömbös multja iránt, melyet nem ismer, nem gondol jövőjével, melyet előre nem lát. Tegnap szerete ma már gyűlölet; ugyanazon kezek, melyek Marat-t a hóhér-árkába dobták, később a Panth-on-ba vitték; ugy mozog, mint a szél, és oly csalárd, mint a tenger; bizonyos óráiban erőszakos, hátatlan, hűtelen; de mégis egyben sohasem változik, s ez az: hogy a temetőket szent helyeknek tekintti, tisztelt halottait és oly kultuszban részesiti azokat, mely a rajongásig megy.«

Utazás a tenger alatt.

— Első rész. —

XIII. Fejezet. — A korall-sír.

Január 18-kán, miután a tenger színe alatt meglehetősen mélységben, egy sajátságos villanyvilágú vízrétegen haladtak át, melyet villanyos természetű ázalagok milliószor millárdjai okoztak, s melynek szemlélete, a nyitott lemezek mellett az üveg oldalon át, a Nautilus vendégeinek bámuló gyönyörét egy újabb csodával fokozta, — a hajó ismét fölfebbev, csaknem a víz színén mintegy elszunyadva ringatózék, midőn a tenger egyszerre háborogni kezdett s mérgesen vetette magára dagadozó árjait. A hosszúság 105° és a déli szélesség 15° alatt voltak, még mind az Indiai-óceán pítvarában (hogy ugy szóljunk), de elég távol mind a két földrésztől s szigeteitől, hogy semmi irányban semmi száraz látható ne legyen. A Nautilus egészen a fölszínre lebbent, szokott 3/10-nyi súlyedése egyensúlyában; s Aronnax is a fedélzetre ment nézni az időt. A légszűrő, mely már néhány nap óta esőben volt, egyszerre ismét nagyot esett s a vihar közeli kitörést jelezte.

Most a kapitány segéde lépett a fedélzetre, szokott napi körszemléjét végezni távcsövével. Mennyire meg volt azonban lepve Aronnax ur (ki szabad szemmel épen semmit sem vett észre), midőn a szokott megnyugtató jelentés helyett egészen más szavakat hallott kiejtetni, és pedig feltűnő izgatottság hangján, a segéd-kapitánytól, s midőn a következő pillanatban, Nemo kapitány a jeladásra megjelent a fedélzeten s a segédjé által kijelölt irányba szegzte látócsövét, külsőleg megarcotta nyugalmat, — mikor vesztette volna el azt Nemo kapitány! — de arcának szigora mégis elárulta belső fölindulását. Kérdezi tőle: mit lát? mitől tart? — arról szó sem lehetett. A segédjével váltott szavakból, melyek az ő részéről nyugodt, de kemény, segédjé részéről izgatott hangon valának tartva, semmit sem lehet kivenni, mert amaz érthetetlen, valószínűleg csak a Nautilus számára egyezményileg készített nyelvet használták. Aronnax tanár, miután szemét hiába erőltette, mrt semmit sem látott, — bár határozottan kivethette az irányt, mely felé a kapitány és segédjé távcsövei néztek, a hol tehát annak a fenyegető valaminek lennie kellett: mást gondolt s lesietett a szalonba és onnan egy távcsőt hozott föl, melyet rendszeren használni szokott, s melynek használata nem is volt neki tiltva soha. De alig érkezett vissza a fedélzetre s illeszté az szeméhez — midőn Nemo kapitány, ki eddig egy tett, mintha észre sem venné a tanár jelenlétét, oda ugrott s a távcsőt kicsavarva kezéből. Arca e pillanatban rettenetes volt.

— »Aronnax ur!« — szóla hidegen, de láthatólag elfojtott indulattal, — »itt a percz, melyben az egyetlen föltételt érvényesítenem kell, mely alatt ön és társai hajómon ének.«

— »Mit akar ön mondani, parancsnok?«

— »Azt, hogy mind hármatuk el kell zárnom s zárva tartanom, míg szabadon becsátásukat magam jónak nem látom.«

— »Megenged-e egy kérdést, parancsnok?«

— »Nem, uram.«

Lehetetlen volt ellentmondani. Engedelmeskedni kellett, s a következő perczben Aronnax, Conseil-lel és Land-Neddel együtt, azon üregbe volt zárva, melyben a Nautilusa érkezettkor az első, kétségeltjes éjet töltötték, s mely — légmentesen elzárva — csak felülre vette világát. Lelki állapotukat leírni lehetetlen. Fogalmuk sem volt mi történik ott kűnn, mi fenyegeti a Nautilus, s mi adott okot Nemo kapitánynak e szigorú s mindenesetre kivételes rendszabályra.

Vacsorájuk azonban készen várta. Megették s nemo-kára álomra dűltek, mely bámulatos gyorassággal s ellenállhatatlanul vett erőt rajtuk. Aronnax tanár, az álom hatalma elleni küzdelmében, mely hallucináló zavaró képletek kíséretében jött, öntudatát egyideig még fenn bírta tartani annyira, hogy meggyőződék, miszerint ételökb: altató szer kevertetett.

Álmuk mély s teljesen öntudatlan volt. De az altatószer ártalmatlan természetű vala, mert ébredésükkor bágyadtágot s kimerültséget nem éreztek. Álmuk üdítő volt. A Nau-

tilus veszélye is, úgy látszik, elmúlt. Csön-
desen úszott, mintha semmi sem történt volna.
Vastáblái, ajtóit nyitva valának s Aronnax és
társai szabadon mehettek a fedélzetre. A nap
már jó magasan állott, bizonyítva, hogy soká
aludtak. A múlt éji történetekről, természetesen,
egy szó sem volt.

Egy óra múlva Aronnax egyedül volt a
szalonban. Nemo kapitány lépett be. Komo-
lyabb volt a szokottnál is; komolyságába,
mondhatni, mély szomorúság vegyült, bár e
vas embereken az indulatok nem igen árulták el
magukat. Egyszer-kétszer némán ment föl s le
végig a szalonban, összefont karokkal. A tanár
tartózkodott őt megszólítani. Végre megállott
a tanár előtt s kérdést intézett hozzá:

— „Orvostudor-e ön, Aronnax ur? Hirne-
ves kollegái közül többeket ismerek, a kik azok.“

E kérdés, melyet minden másnál kevésbé
várt, meglepte a tanárt. — „Az vagyok,“ —
felelt; — „mielőtt tanári székemet elfoglaltam,
kórházi gyakorlaton voltam két évig.“

— „Lenne-e szives, megtekinteni egy
súlyos beteget?“

— „Kötelességem.“

— „Kérem, kövessen.“

Ezzel a hajó fenekébe, hol a matrók lak-
helye volt, egy gyönyörű világot üregbe
vezette, hol szalma-ágyon, mintegy
negyven éves, erőteljes arczkifejésű,
láthatólag az angolszás fajhoz tartozó
férfi feküdt. A tudor hozzá lépett, hogy
megvizsgálja a betegét. Akkor látta,
hogy nemcsak beteg, hanem sebesült.

Fejéről, a könyveden reá csavart kötel-
ket letekerve, oly látvány tárult elébe,
melyre még orvosok sem nézhetnek hi-
deg vérrrel. Koponyája kétfelé volt nyilva
s nyílásán a vérrrel előntött agyvelő lát-
szott. A beteg lélekzete nehéz, érütése
gyöngye és időközileg szaggatott volt.

Nemo kérdőleg tekintett az orvosra.

Ez habozni látszott a nyilatkozásra.

— „Szólhat ön, ez ember nem ért
franciaul.“

— „Egy óránál nem élhet tovább.“

— „Lehetetlen segíteni rajta?“

— „Teljesen lehetetlen.“

Mindamellet a legnagyobb gonddal
bekötözte a sebesültet s leült ágya mellé,
hogy vizsgálja kórtüneteit. Nemo azon-
ban másképp akarta.

— „E szerint felesleges itt marad-
nunk. Jerünk.“

— „Hol és hogy kapta sebet ez em-
ber?“ — kérde a tanár, mentőkben.

— „Az nem kérdés; — felelt a pa-
rancsnok.“

Visszatértek a szalonba s Nemo nem-
sokára magára hagyta vendégét, ki az-
nap semmit sem hallott többé, sem róla,
sem betegéről, bár meg volt győződve,
hogy ez nem él már.

Az éj is minden esemény nélkül telt el.

Reggel Nemo kapitány lépett a tanár
szobájába.

— „Akar-e ön ma, kérde, egy a mult-
korihoz hasonló kirándulásban részt venni?“

— „Ha megengedi parancsnok ur, kétség-
kívül.“

— „És társai is?“

— „Azt hiszem, azok is.“

— „Az iltözében mindent készen talál-
nak; siessenek, egy félóra múlva indulunk.“

— „Egy kérdést, parancsnok.“

— „Tessék.“

— „Betegünk?“

— „On jól jósolt. Egy óra múlva meg-
szűnt élni.“ — S a kapitány, nála egészen szo-
klatlan megindulással ejtő ki e szavakat, s ha
Aronnax nem csalódott, egy köny is rezgett
szemeiben.

Félóra múlva készen voltak. Ezuttal Ned
is kész volt részt venni a kirándulásban. Az
öltözött ajtója a szokott módon megnyitott; ők
a vízterembe tolatnak; s onnan, megkönnyült
súlylalat ereszkedtek a tengerfenékre. Ezuttal
nemcsak négyen voltak. Hármukon s Nemo
kapitányon kívül, még mintegy tiz-tizenkét
matrós is követte őket, kik azonban hátra
maradtak, s bizonyos távolon belül soha sem
közeledtek hozzájuk.

Tíz méternyi mélységben indultak meg.

A talaj egészen más volt itt, mint a Crespo-

szigeti környéki. Sem homok, főveny, sem
iszap. A korall-rakományok szépséges erdeje
borította a víz fenekét, s mint a föld erdeiben
a lehullt lomb sok évi rétege borítja a talajt,
itt a korall törmelék pora, melyet a tenger
örök mozgása leörölt agairól.

A korall, melyet a régiók gyógyszerül, a
maikor ékszerű használt, melyet egymás után
soroztak az ásvány-, növény-és állatországokhoz,
mert anyaga kő, alakja a fű, de önmozgásu
élet van benne, s melyről egy gondolkodó oly
szépen mondá, hogy „talán a határon áll, a hol
a kő életre mozdul, de kövültábról kibontakozni
még nem tud egészen.“ — a korall, mondjuk,
az újabb észleletek szerint apró ázalagszerű
állatok csoportulata, melyek egy közös polyp-
házon élnek, mely köszerű és törékeny, a me-
lyet testök váladékából maguk szaporítanak,
magasba s ezer szépséges elágazásaiba; míg
egy ezer nemzedékek halván ki rajta, a tenger
fenekéről a tenger szineig emelnek föl.

Végpontjaik azonban mindig élnek, mozgásra
(de nem helyök elhagyására) képesek, eledelőket
magukhoz horgászták, egy törzsen szaporod-
nak, s így közép-életet élnek az állat és növény
közt. Egy neme ez a természeti socialismus-
nak, hol az egyéni élet a köz életbe olvad föl.

A marseillei Peyssonnel sorozta tőket, 1694-ben

érkeztek s észrevette, hogy közülök négyen
valami hosszú nyalábót hoznak vállalkon:
könnyű volt megérteni, hogy sir előtt állanak,
melybe a tegnapi sebesültet fogják mély s
örök nyugalmára letenni.

Ugy volt.

A fehér lepelbe takart halottat betették
nedves sírjába. A gyászszertartás némán ment
végbe; e sajátságos burkolatban, hangtalanságra
kárhözhatótt ajkak ímjaja nem vala hallható.
De sokan letérdeltek a sír körül, melynek fejé-
nél Nemo kapitány állott. Majd rátették a
kivágott kőlapot — s a sír be volt takarva.

Két órát tartott ismét, mire visszaértek e
szomoru, sajátságos temetésből.

Mikor, levetkezve buvár-burkaikat, ismét
szólhattak, Nemo így szóló Aronnaxhoz:

— „Nemde, tanár, fölséges sir egy tengerésznek!“

— „Valóban az,“ — felelt ez. — „A tenger
örök morajában, mely ott lenn örök csendé-
vált; a korall-erdők árnyában!“ — „Aztán,“

— „tevé hozzá könnyedén, — „a czápák sem
bántják legalább.“

— „Sem az emberek!“ Egészíté ki Nemo
kapitány.“

(Vége az első résznek.)

— á —

Egyveleg.

A világkereskedés emelkedése. Egy
statistikus számítása szerint a világ 11
első kereskedő országában u. m.: Angolor-
szágban, az Egyesült Államokban, Francia-
és Németországban, Ausztria-Magyar-,
Orosz-, Olasz-, Spanyolországban, Hollan-
diában és Svédországban az összes kereske-
delmi forgalom értéke 1855-ben 21 milliárd
frankot tett. 1872-ben ez a szám már 46
milliárdra emelkedett; így tehát tizenhét év
alatt a kereskedelmi forgalom még egyszer
akkoránál is nagyobb lett, mint a milyen
azelőtt volt.

**Az új angol miniszterium első aján-
dékai.** A nem rég kormánya lépett angol
miniszterium egy törvényjavaslatot terjesz-
tett be és fogadtatott el a parlamenttel, a
mely Angolországban naponként egy fél-
órával többet enged a korhelykedésnek.
Ezentul a „public-house“-ok, azaz: ivó he-
lyiségek, koreszmák, lebujsok, gin-mérések,
szóval mindenfajta és rangu szeszitalt mérő
helyek Londonban fél-egy óráig, más na-
gyobb városokban fél-tizenkét óráig, a kisebb
városokban és falvakban pedig tizenegy
óráig szabad e helyiségeket nyitva tartani.
„Hisz' ez erkölestelenség!“ — kiált föl egyik
szónok a parlamentben. „De nagyon gaz-
dagon jövedelmez!“ — nyugtatá meg a pénz-
ügyminiszter.

A czéltollak gyártása. Mióta őseink
becsületet luttollától, mint író szerszámtól,
teljesen elpártoltunk az aczéltollak gyár-
tása igen jövedelmező foglalkozássá lett
Angol- és Franciaországban. De van e

tollaknak egy nagy hibája, mely abban áll, hogy
a tintában levő savak igen romboló hatást gy-
akorolnak rájuk, s így a gyárosok és tudósok rég-
óta török az eszközök, hogy valami oly érzet talál-
janak föl, mely az íróttollgyártásra czélyszerűbb
lenne. A nehezen földolgozható ércenyvel (platina)
tett kísérletek csak középszerű eredményre vezettek,
és így ma már az iridiumhegyű aranytollak hasz-
nalmát igénybe veszik a tollgyárosok elterjesztési. A
kész toll hegyére egy kis darab iridiumot forraszt-
nak és ez utóbbit oly finomá közzörülük, a hogy
épen az íráshoz megkívánatik.

A Vénus átvonulásának kellő tanulmányoz-
hatása végett az észak-amerikai Egyesült-Államok
kormánya 750,000 franknyit összegzett szánt a csil-
lagászoknak. E valóban királyi adomány az ameri-
kai csillagászoknak lehetővé teszi, hogy a neve-
zetes csillagászati tüneményt nyolcz különböző állomá-
sban tanulmányozhassák; négy állomás a keleti,
négy a nyugoti félgömbön leend.

Tiltott csók. A st.-louisi lóvonatu kocsi-
kban hirdményi táblák vannak föllagatva a következő
goromba tartalommal: „Kéretnek a hölgyek, hogy
bucsi csokoládéjaikat minél gyorsabban végezzék
el, mert e miatt a kocsiak az állomás helyeken
sokáig nem időzhetnek.“

E kisdéd tér egyik oldalában egy korall
dombokból durván faragott keresztet — s
mellette pár láányi mélységű, egy öl hosszú s
felül széles kivájt üreget pillantott meg a
tanár. S midőn az elmaradt matrók is meg-

Budapest jótékony intézetei.

XIII. Az országos kisdédvédő egyesület.

Multja még alig van. Még sokunknak
friss emlékezetében vannak az alapítására
való hírlapi fölszólítások. De rövid élete
már sokra becsilendő s jelentékeny nyo-
mokat hagyott hátra kisdédnevelésünk fej-
lődésében.

Czélja bár lényegében ugyanaz, a mi
az előbbi cikkünkben ismertett kisdéd-
védő intézeteket terjesztő egyesületé-
é: mindazáltal helyes és szükséges volt, hogy
eroz mellett is életre hívassék. — Czik-
k-sorozatunkból is kivethető, hogy a legújabb
időben a jótékony intézetek működésének
mily hatalmas tényezőivé lettek nálunk a
nők; hogy az általuk föllelt téreken mily
életet, mozgást, minő eredményeket tudtak
létesíteni! A még 1836-ban megalakult
»kisdédvédő intézeteket terjesztő egyesület«,
bármily hathatósan és sikerrel működött
is a multban, a legközelebbi években jelen
viszonyaink gyors fejlődésével azért nem
volt képes lépést tartani, s munkásságát a
minden téren megindult mozgalmakkal
arányban mind szélesebb-szélesebb körben
kiterjesztetni, mert hiányzott belőle az a
tényező, mely a jelenlegi jótékony intéze-
tek fő mozgatója: a nők részvéte. Alapsza-
bályai még abban az időben ugy voltak
alkotva, hogy a nőknek szabadabb tér
nem nyílt az egyesület működésében. A ki-
tudja, hogy egy régi intézménynek teljes
átalakítása sokkal több nehézséggel jár s
mégis kevesebb eredményre vezet, mint
egy egészen újnak létrehozása: az köny-
nyen be fogja látni a kisdédvédő egyesület
föllállítása jogosultságának alapját. A szán-
dék t. i. az volt, hogy a női működés e
térben is érvényesülhessen. S valóban nagy
is volt a szükség (s az ma is), hogy kisdéd-
nevelésünk ügye mellett minél életerősebb
mozgalmat keltsünk. A mit a nemzetünk
romlásán busongó költő egykor más czél-
zattal mondott, hogy

— „pusztulunk, veszünk,
Mint oldott kőve széthull nemzetünk,“ —

fájdalom! talán nemzetünk létszámára is
alkalmazható; mert ha épen nem fogyunk
is, de kétségkívül lassan, igen lassan szapo-
rodunk. Egyebek mellett katonaközlési
rendszerünk (kivált még a közel multban),
s a köztünk dúlt óriásmérvű járványok is
okozói ennek; de jelentékenyen okozza az
is, hogy — mint statisztikai adatokból kitil-
nik — a kisdéddek halandósága ko-
runk mivelte államaiban sehol sem
oly nagy, mint hazánkban.

Igen fontos dologhoz fogott tehát azon
fővárosi nőkből s férfiakból álló kis társa-
ság, mely 1872. végén az Országos kisdéd-
védő egyesületet tervezé. Neve-
ket a megalakult egyesület tisztviselőinek
elősorolásánál olvashatjuk.

Mint igen sok fontos dolog megindítá-
sára, ugy némileg ezekre is egy véletlen
eset szolgáltatott alkalmat. Newton leese
almájának története itt is ismétlődött. P.
Szathmáry Károly országos képviselő,
kinek nevével már másutt is találkozunk
a jótékony intézetek ismertetése közben, s
ki jelenleg a jótékonyági ügynek fárado-
ságot nem ismerő egyik intézője főváro-
sunkban, a föntebbi évek egyikében a
Szilágyságon utazván, egy épen akkor le-
égett falu füstölő romjai között, rakásra
hordva egy csomó összeeggett kis gyermek-

tetemet pillantott meg. A szörnyű látvány
kitörtölhetetlenül, szörnyen vésődött emlé-
kezetébe. Nem nyughatott addig, míg az
említett női értekezletek összehozása s a
hírlapokban való fölhívások által meg nem
kezdette ez új mozgalmat a kisdéddek meg-
védésére.

Az előintézkedések megtétele után, a
mult 1873. év január 26-kán a pesti me-
gyeház nagy termében, a társadalmi újabb
eszmék terjesztésének e történelmi nevezet-
ességűvé vált kiróipító helyén, — alakult
meg az orsz. kisdédvédő egyesület.

Főczéljául nyilvánítá alapszabályaiban
a kisdéddek megvédése és nevelése érdeké-
ben, egy a városokban, mint az ország
minden községében nagymérvű társadalmi
mozgalmat indítani meg; s minden erővel
oda hatni, hogy ugy tisztán társadalmi
uton, mint a törvényhozás és végrehajto
hatalom gyámolításával, a kisdédnevelés
ügye a hazai viszonyoknak megfelelőleg
minden irányban emelkedjék, a kisdédvédő
intézetek, gyermekkeretek s gyermekmen-
helyek száma szaporodjék; e czélra alkal-
mas tanerők képzése, s a kisdédnevelés
tervszerű fejlesztése körül minden lehető
megtörténjék. Egy másik §-ban kimondá,
hogy czélja elérése végett az egyesület egy
központi, főkép nőkből álló terjesztő tes-
tületet alakít, mely minden alkalma esz-
közzel előmozdítja az egyesület célját, s arra
kiküldöttök által is buzdit.

Az egyesület élére megválasztottak: Bat-
thyány Lajos grófné és Eötvös József
báróné tiszteletbeli elnökök; Sennyei
Pál báróné elnöki; Tisza Kálmánné
és Várad Gábor másodelnökök; Kralov-
ánszky Istváné és Gyömrői Vilmosné
alelnökök; P. Szathmáry Károly és Mayer
Miksa titkárok; György Aladár, Korányi
Adolf, Liber József, Falvay Antal jegy-
zők; pénztárnoknak Csávossy Béla;
ellenörök dr. Scherrmann Adolf.

E mellett az országos működés intézé-
sére egy 80 nőből s 50 férfiból álló köz-
ponti bizottság (egy terjedtebb választá-
mány) alakított. A munka-felosztás elve
szerint ezt négy szűkebb körű bizottságra
osztották, u. m. statisztikai és tanügyi,
terjesztő, vagyongyűjtő és vagyonek-
kezelő osztályra.

Az egyesület tagjai az első évben mintegy
300-ra szaporodtak: köztük 80 százförin-
tos alapító, a többiek évenként 5 forin-
tot fizető rendes tagok, s emel ke-
vesebbet fizető pártoló tagok. A tagok
sorában számos és téren ismert régi, de
számos új neveket is találkoztunk. Szüle-
tés, vagyon, értelmiség derekasan vannak
képviselet. Különösen megemlíthetjük az
ujak között a nemzeti színház tagjait, kik
közül többen, nagybárra nők, léptek be
ez egyesületbe.

Ez egyesület, daczára a mult év szomoru
csapásainak, főmállásának első esztendőjé-
ben következő eredményekre jutott a kisdéd-
védés terjesztésében: A mult őszszel
megnyitott egy gyermekkeret és nő-
ket képző intézetet, két éves tanfo-
lyammal, s igen jeles tanerőkkel. György
Aladár, Komjáthy György, Scherrmann
Adolf doktor neveit találjuk e tanárok
közt, kiknek nevei elég biztosítékul szolgál-
nak arra nézve, hogy ez intézetben a
kisdédnevelés a paedagogia újabb elvei
szerint tárgyalatik. A két éves tanfolyam
föllállítása is haladást jelöl e téren. Az inté-

zetnek jelenleg 16 növendéke van, kik
nagybárra a helybeli árva-házakból jár-
nak be, s kiknek jövőjéről ily módon igen
szépen van gondoskodva. A képzőintézet
a király-utcai 15. sz. házban van elhe-
lyezve, kapcsolatban a gyakorlóiskolával
szolgáló Fröbel-nőgyeleti gyermekkerettel.
A kisdédnevelés elméletének fejlesztését
előmozdítja az egyesület az által, hogy a
Komjáthy György által szerkesztett »Ne-
velési szakközlöny« hivatalos közeg-
gévé tette, s pénzbeli gyámolítás által
kieszköztette, hogy havonként nem mint
előbb egyszer, hanem kétszer jelenhessék
meg egy ivnyitartalommal. Eközlöny, —
mely a kis gyermekek számára apróbb
elbeszéléseket, meséket, dalocskákat tar-
talmazó »Gyermekbarát« cz. mellék-
letet is magában foglalja, — több jeles
értekezést tett közzé P. Szathmáry K.,
György A., Komjáthy és Szabó Endre
tollából, melyekben különösen Fröbel
eszméit tisztáztatnak, s azokból az életre-
valóknak elfogadása ajánlatik. Örömmel
láthatjuk e czikkekből, hogy nálunk a
kisdédnevelés nem csupa tapogatózás,
nem is a régi hagyományokhoz való ra-
gaszkodás, nem is az idegennek önállótlan
átvétele; hanem tisztáló neveléstani elve-
ken nyugvó gyakorlattal kezd válni. Minél
több buzgó s tanulni szerető munkást, s
minél nagyobb olvasóközönséget e fontos
szakirodalomnak!

A kisdédvédő egyesület továbbá a magyar
gazdasszonyokkal együtt megnyitotta a
mult évben az országos kolera-árva-
házat; (l. »V. U.« f. évi 10. sz.), a »Száz-
háznál« gyermekekert* nyitott, az
ujpesti, óbudai, promontori kisdéd-
védő intézeteket erélyes támoga-
tásban részesítette, mi által a főváros
és vidéke magyarosításához is nem csekély
mértékben járult. A vidéki nőgyeleteket
a kisdédvédés föllkarolására s gyermekker-
tek föllállítására buzditá, több helyen e
czélra nőgyeletek alakulását eszközölte. A
kormány támogatásával a kisdédnevelés
statisztikájának egybeállítását is megindí-
totta. — A közgyűlési jelentés szerint 9000
forintot tett az első év végével az egyesület
vagyon, melyet a tagdíjak és alapítványo-
kon kívül a szokásos jótékony czélú elő-
adások által gyűjtött. A közoktatási minisz-
terium is 2000 forintot utalványozott az
egyesületnek.

A kisdédvédő egyesület miután ily új
élénkséget keltett kisdédnevelésünk téren
s életrevalóságát bebizonyítá: az erők
egyesítése s a központi vezetés költségei-
nek kevesbitése szempontjából egyesülésre
hivta föl a hasonló czélú »kisdédvédő inté-
zeteket terjesztő egyesületet.« Az előleges
tárgyalások megkezdettek; s ma már azon
örvendetes ténnyel állunk szemközt,
hogy erokon egyesületek egygyé olvadása
megtörtént. A mult vasárnap (junius 24-én)
tartott a megyeház nagy termében a
»kisdédvédők« és »kisdédvédők« utolsó s
együttes közgyűlése, Ürményi József
előlkölte alatt. Miután a mindkét fél által
elfogadott alapszabályok fölvoltastattak:

* Ugy látszik, hogy a kisdédvédő egyesület előszere-
tetel viseltetik a Fröbel által föllállított, köznék szol-
gálgal átültetett, keveset jelentő »gyermekkeret«
elnevezés iránt. Az óvodá szó rossz, de a Brunswick
Teréz által kezdetben használtatott kezdett »a gyalkert«
elnevezés szép, jelentőségteljes, e mellett a magyar
talaj eredeti szülötte. Miért kapkodunk az idegen után,
mikor nekünk szebb szavunk van rá? A »gyermekkeret«
kérésznó-képezdes helyett ajánlatos volna a
»kisdédvédők képző intézet«. K. L.

Ürményi József kimondá az elnöki szék-ről, hogy az »orsz. kiseddévókat terjesztő« s az »orsz. kiseddévó egyesület« megszűnt, s azon percztől kezdve helyüket az egyesült »orsz. kiseddévó egyesület« foglalja el. Rövid, de tartalmas beszédében örömmel jelezte az egyesült két egylet azon vívmányát, hogy a kiseddévó felmérések fontosságát ma már az állam is elismerte; kimondta, hogy a kiseddévó intézetek czélja kétoldalú: a megóvás s a gyermek lelkeinek fogékonyára tétele a későbbi nevelésre; kimondta hogy az országos kiseddévó munkálása által nem kevesebbet tesz az egyesület, mint hogy ez uton Magyarország hatalmi kérdésének egyik megfejtéséhez járul. Vég-szavaiban istenáldását kérte az egyesület jövő működésére.

Az új alapszabályokba fölvett mind a két egyletből, a mi a gyakorlat által jónak nyilvánult. Az elnöklést egy nő s egy férfi viszi, s az egész tisztviselői testület, választmány vegyesen nőkből és férfiakból áll. A választmány, mint a kiseddévó egyletnél volt, 4 alosztályra oszlik. A két képző intézet egygyé olvad, s a kiseddévóra készülő növendékek számára pénzbeli segélyzés helyeztetik kilátásba.

A múlt vasárnap eseményét örömmel fogja hallani minden jó polgára hazának. De a mi ekkor történt, az csak megindítása a munkának. A sikerhez szükséges, hogy az ország minden polgára, férfiak, nők csatlakozzanak a működéshez és résztvételükkel segítsék az ügyet előbbre. A gyermekes szülők gyermekeik érdekében sies-senek ide, a gyermektelenek pedig azért, hogy ezen a téren tehessék meg a jövő nemzedék iránti kötelességüket.

Az ügy fontos, a cél nagyszerű, a haszon édes mindnyájunké, a szülőség égető. Ki késedelmeznék tenni ily körülmények között?

Komáromy Lajos.

A gyorsaság a természetben.

Az állatok egyes fajainál a mozgás gyorsasága oly különböző, hogy nem lesz talán érdekelten arról néhány összehasonlító adatot elősorolnunk, melyekből ki fog tűnni, hogy az ember mily messze marad e tekintetben az állatok legnagyobb részétől. A sas egy percz alatt 5726 párisi lábnyira, tehát egy óra alatt körülbelül 15 német mérföldnyire tud repülni. IV-iki Henrik német császárnak egy kedvenc solyma volt, mely egy kőcsagvadászat alkalmával Fontainebleau közelében elrepült s 24 órával később Malta szigetén fogták el. Ugy találtak, hogy ez idő alatt 270 mérföldet, s így egy óra alatt 12 mérföldnél többet hagyott hátra. A leggyorsabb hal egy nap alatt nem képes félmérföldnél tovább uszni, s ez okból igen sokan kétségbe vonják, hogy a heringek azt a roppant nagy tengeri utazást a Jeges-tengertől a déli tájakra évenként meg szokták tenni. Ellenben a tengerészek följegyzései ellenkezőt állítanak a halak gyorsaságáról, mert gyakran olvastuk tengeri utazásokban, hogy a delphinnek és czápák néha több napig elkísérnek egy-egy hajót, mely egy napon át bizonyára tovább halad félmérföldnél. A csiga 20 percz alatt másfél lábnyira halad, és így egy német mérföldnyire utaz 53 nap alatt tenne meg. A hangya ugyanannyi távolságot, tehát másfél lábat, ugyanannyi másodpercz alatt hagy hátra. A teve egy nap alatt 12—15 mérföldnyire, az iramszarvas pedig 30 mérföldnyire utazik.

A lórol teljes joggal elmondhatni, hogy majdnem olyan gyors, mint a szél, mert a példák nem ritkák arra nézve, hogy egy angol paripa versenyfutás alkalmával egy másodpercz alatt 88 angol lábat futott meg, míg a szélnek

már ugyanez a jó erőnek kellene lennie, ha ugyanannyi idő alatt ily nagy távolságot akarna megfuti. Egy híres angol versenylo, Hambletonian nevű, 8 percz alatt 5 angol mérföldet hagyott hátra. A berberlovak egy percz alatt csak 37 lábnyira futnak, így tehát az angol paripát meg sem közelíthetik.

Hajlam és gyakorlat által az ember is jó messzire viheti a futásban. A hajdankor legjobb futói a hemerodromok (napifutárok) valának, kik egész nap futottak a nélkül, hogy elfáradtak volna. Roppant gyorsaságukra kitűnő példa volt Philonides, Nagy Sándor futára, ki — miként Plinius beszéli — 9 óra alatt 1200 stadiumot futott. Egy görög stadium pedig a mi mértékünk szerint valamivel több volt 589 lábnál vagyis 184 méternél. Philonides tehát az említett idő alatt 29 német mérföldet futott meg, a mely tudósítás kissé hihetetlennek tűnik föl. De az újabb időkben is vannak példák ily bámulatos gyorsaságra. 1781-ben egy orosz hírnök Szt.-Pétervárról 18 nap alatt Livóniába ment, s így ez idő alatt 395 német mérföldet utazott; egy skót pedig Londonból Calais-n át Bécsbe 22 nap alatt ment el.

Régebben minden uralkodónak és előkelő urnak voltak efféle futárai, kiket külön díjazás mellett fogadtak föl szolgaszemélyzetükbe. Az ily futároknak mindig uraik kocsjai mellett kellett futniok s a nép azt hitte rólok, hogy gyermekkorukban kivágták. E futárok közt szintén akadnak bámulatos kitarású emberek. Amália weimari hercegnének egy Focke Antal nevű cseh futára volt, ki a nyulat futtában utolérte és elfogta. Valóságos csoda-ember volt. A hercegnő később várnagygyá tette őt a Wartburgon és ott élte le végnapjait. Mikor egyszer a hercegnő Witzleben nevű miniszteréhez, ki Karlsbadban gyógyítja magát, igen sürgős ízenetet akart küldeni, Focket bízta meg annak kézbesítésével. Focke a weimari Belvederőtől délután két órákor indult el s másnap pontban 12 órákor már ott volt az izennel Karlsbadban. Ott hamar igazították vele s másnap este 8 órákor már ismét a Belvedereben volt. Weimar pedig Karlsbadtól 22 mérföldnyire távolságra van.

S. L.

A hétről.

© A svábhegyi fogaskerekű vaspályának, vagy mint közönségesen nevezik, a kapaszkodó vasutnak ünnepélyes megnyitása s a közforgalomnak átadása képezte a fővárosi társasélet legnevezetesebb mozanatát ezen a héten. A megnyitáshoz már lapunk más helyén találunk értesítést olvasóink, magát a vasutat pedig mult számunkban tüzetesen ismertettük. Most tehát nem marad egyéb hátra, mint hogy mi is tegyük meg az a rövid kirándulást, képzeletben legalább, a szíves olvasóval, ezen a vasuton, mely fővárosunknak most legújabb büszkeségét képezi, s melylyel telttünk nemcsak Bécsen, melynek ily vasutja még nincs, de magán a helyvezetői Rigi-hegyen is, melynek van ugyan, de sokak állítása szerint nem ily szép.

A fővárosi közönség pesti része csoportként özönlik most kifelé a legszebb kirándulási helyére. A Dunán közlekedő apró „csavargó gőzcsók“ (így nevezték el a csavargózásokat) állomásai valóságos ostromnak vannak kiteve úgy az alkotnyt közlekedő felé. A lánchíd fölül indul budai közúti vaspályán 60 krért válthat az ember jegyet az egész utra és vissza, a lóvonatu vaspályán elérkezik a városmajorig, hol a hegyi pályának csinos telepén már ott prűszköl és szuszog a fűtött mozdony. A második csemetésre beszállunk a nyitott kocsi egyikébe, melynek látsái úgy vannak elhelyezve, hogy az ember hátát meggy felfelé, s a mint emelkedik, úgy bontakozik ki szeme előtt Budapest és környékének gyönyörű panorámája. Oh ez a kilátás! Az idegenek, kik városunkat meglátogatták, nem győznek Budapest szép fekvéséről elég elragadtatással beszélni. Sokan fölibe helyezik Konstantinápoly vidé-

keinek, s ha a főváros tervben levő nagyszerű építkezései elkészülnek, talán még azt az európai közmondást is elvitatjuk Olaszországtól, mely azt mondja: „Meglátni Népolyt, aztán meghalni.“

Valóban, az ember úgy érzi magát e hegyi pályán utaztatban, mintha a keleti népek büvös hadzsirát élvezte volna, mely káprázatos tündérképeket rajzol a lázas képzeletű élére. A mint emelkedünk, úgy merül föl mintegy a földből először a budai vár, a szent János templom tornyával s a nagy szegletkaszárnyával, melynek falában még most is ott vannak az 1849-ben belefurudott ágyugolyók. Majd előtűnik a királyi várpalota, a bástyák s lassanként kifejlik előttünk, egész fölso része Budának és Pestnek. A Duna méltóságos ezüst tükre előcsillan a házak közül, meglátjuk a közepén zöldelő Margit-szigetet s alatta félig már elkészült új hidat. A látkör egyre tágul, egyre szélesedik, a mint feljebb emelkedünk. A távoli láthatárt a váci hegyek kékes körvonalaival szegélyezik s a közbe elterülő rónán meglátjuk Új-Pestet Rákos-Palotával, távolabb a főthi templom tornyát, jobbra oldalt az új rákosi telepet és Kőbányát s messzessze egyes fehér házcsoportokat, mind megannyi falut, melyet azonban a fák lombozata nagyobbbrézt eltakar. A nap épen a hátunk mögött áll s egyenesen neki tűz az előttünk elvonuló vidékre, megvilágítva minden egyes kiemelkedő tárgyat, úgy hogy szabad szemmel is ki lehet venni minden egyes házat oly élesek a körvonalak. A láthatár, mintha a váci hegyek folytatása volna, köröskörül sötét lilaszín ködbe merül, mely fölfelé mindinkább eljártik a kékekbe, míg végre egészen egygyé olvad a mennyboltozattal.

De ime a tájat eltakarja előlünk az erdő-hegy, melyen keresztül haladunk. A vasut egyet kanyarodik s előttünk egy egészen új panoráma van kitarva. A budai hegység, gyönyörű zizzug völgyeivel, szőlő-ültetvényeivel s a sötétzöld lombok közül előmosolygó nyájás nyári lakokkal. Ugy terül el lábainkál az egész völgy, hogy fölülről tekinthetünk bele, mintha léghajón utaznánk. Látnuk a sötét erdő hátteréből kiemelkedő nagyszerű lipótmézei tébolydat, melynek külseje a világért nem árulna el, minő szomorú hely az belül. Egész az épület tövéig széles fehér kocsit-út nyúlik, mely egyenes, mint a zsinór s véges végig tekinthetünk rajta. Balra egy másik kocsit látható, mely azonban csak itt-ott fehérlik elő a fák közül, mint valami bujkáló hegyi folyó. Ez fölvezet egész a János-hegy és a Hárshegy hajlása által képezett nyeregbe, melynek élén a híres „Szép Juhászné“ terül, s melyen túl víz az ut Budakeszire s a többi sváb és magyar falvakba. Még közelebb, az egész vidék fölött uralkodó János-hegy lábában van az ujonnan épült nyári lakások telepe, s azon innen a zugligeti vaskapu, a két kimagosló szikla, mely között a Fácánhoz, Disznófőhöz és a Csillagvölgybe vezető sétatú viszen. Oly magasan állunk, hogy madártávlati képet razolhatnánk a zugligeti tündérvölgyről.

Majd egy kanyarodásnál ez a vidék is eltűnik s magas völgyedőn víz keresztül utunk, míg megközelítjük a svábhegyi fensík-ját, hol egész közelről láthatjuk a pesti oldalról is jól kivehető Ürményi-, Friedvalszky- stb. feltűnőbb villákat, melyek mint valami műremek feeskéfések vannak odaépítve az erdő oldalába.

Egyszerre jobbra, hol eddig erdőoldali akadályozta a kilátást, újra előtűnik a pesti vidék a szent Gellért-heggyel, Soroksárral, Czinkotával, a keserű-víz telepekkel és a két

ágra szakadó Dunával. Oly magasan állunk, hogy a vidék úgy kigöngyölt óriás térképnek tünik föl előttünk s közvetlen alattunk látjuk a svábhegyi kápolna tornyát.

Elérkezünk a felső indóházba, hol egy éles fűttenéssel megáll a vonat s kiszállhatunk. Az ut fölfelé alig husz perczet vesz igénybe.

Kiszállva, egy terjedelmes fensíkra jutunk, melynek párkányáról beláthatjuk a két fővárossal az egész keleti vidéket, melynek utaztunkban csak egyes részleteit láthatuk.

Innen a hajdani Eötvös-villához vezet utunk, melyet a vasutársaság kényelmes vendéglővé alakított át, tánczteremmel, terjedelmes terraszsal, melyen asztalok vannak elhelyezve, honnan az üdülő közönség kedvére gyönyörködhetik az elragadó látványban.

Vidéki olvasóink, ha a főváros felé jönnek, el ne mulasszák megtekinteni ezt a helyet. Oly élvezetből fosztanak meg magukat, melyet egész életükben okuk lenne sajnálni.

Irodalom és művészet.

— Az akadémia kiadásában megjelent a „Magyar történelmi emlékek“ első osztályának: az „Árpád-kori új okmánytár“-nak tizenkettedik kötet. Közvetette Wenzel Gusztáv akadémiai tag. A 707 lapra terjedő nagy kötet az 1270—1301-ig terjedő időkből tartalmaz leginkább magán birtok viszonyokra vonatkozó latinnyelvű okmányokat. Ára 5 ft.

— Fábrián Gábor veterán műfordítónktól ismét jelent meg egy füzet Aigner bizományában. Címe: „Rutilius Claudius utelírása.“ A verses fordítás a latin szöveg is mellékelve van; továbbá előző a gallus íróról s régi térkép Itáliának általa bejárt helyéről. Az öt ivnyi füzet ára 60 kr, keményen kötve 70 kr.

— Tóth Kálmán költeményei közül Zerkovicz Szidónia huszat németre fordított, s csinosan kiállított kis füzetben Tóth Kálmán rövid életrajzával együtt Bécsben Rosnernél megjelentek.

— A Franklin-társulat kiadásában közelebből „Egyetemi hallgatók naptára“ című évkönyv fog megjelenni, melyet a két magyar egyetem és a kir. jogakadémia kiadóinak előre is figyelmébe ajánlunk. Tartalmából kiemeljük a legújabb miniszteri rendeletekkel szabályozott fejelelmé s tanulmányi rendet; a f. é. februári miniszteri rendeltet által kitűzött alap-és államvizsgálati rendszert az elnökök és vizsgáló bizottságok névsorával; a tudori szigorlatok rendjét s újabb szabályzatát; az egyetemi magántanári képesítés és külföldön nyert tudori oklevelek honosítása (nostrificatio) körüli eljárását, stb. A könyvben foglalt statisztikai adatok hű képet adják a magyar felsőbb oktatás állapotainak. Az évkönyv augusztusra fog megjelenni s ára lehetőleg mérsékelt lesz.

— Bartalus István jelenti, hogy „A magyar népdalok egyetemes gyűjteményé“-nek II. kötete Lipcsében sajtó alatt van, s hat hét alatt meg fog jelenni.

— Színházak. A nemzeti színházon az utóbbi napokban már látszott, hogy a szünetek itt vannak. Ez mindig előre veti árnyékát. Scribe híres vigjátékát, a „Pajtás kódását“, melyet ujalog fölleveleutenek, pénteken „közbejött akadályok miatt“ nem lehetett előadni. Elmaradt szünetük utánra, mely júliustól augusztus 15-ig tart. — A budai szinkörben változatos a játéktrend, s a közönség is inkább kezdi látogatni. A közönség tömegeire számított Bokody, mikor elhatározta, hogy Goueau Felix olasz író „Jézus Krisztus“ című drámáját bemutatja. Mint olasz lapok írták, e drámában a költsézet kegyelenségével van föl-tüntetve az isten-ember, de előadását az olasz kormány nem engedte meg sehol. A mult héten aztán mind Bokody, mind Völgyi elő akarták adni a fővárosban, de a hatóság (belügy-miniszteri utasítás következtében) betiltotta az előadás előtt pár órával. — A budai szinkörnek eredeti drámai újdonsága is volt e héten: „Báthory Gábor utolsó szerelme“, irta b.

Jósika Kálmán, kitől a nemzeti színpadon is láttunk egy pár darabot. Új darabjának is az a főbaja, a mi a régieknek: nyers, kidolgozatlan és sivár szenvedélyek uralkodnak benne, mint Báthory ledecsége és Szilassi rideg számítása, mely abból áll, hogy leánya a fejedelem legyen. A darabban vannak hatásos részek, melyekért a szerzőt ki is tapsolta a közönség, de drámai cselekvényben épen nem gazdag.

— A színi képzede növendékeinek vizsgálatni e hó 20-tól kezdve öt estén át tartottak az istvántéri színházban. E képzede eddig nem igazolta a hozzá kötött reményeket, és színpad-jaink számára nem sok szolgálatot tett még. Igazgatás, szervezete és az oktatás rendje ellen sok alapos panasz van, s ehhez járul, hogy a növendékeket derűre-borura fölveszik, akár van tehetségük, akár nincs. A mostani vizsgálatok igazolták a panaszokat, és sürgőssé tették az intézkedéseket, ha a képzede továbbra is nem akar az eltévesztett életpályák gédelpetője lenni. A vizsgálatok eredményéről nem sokat lehet mondani. A növendékek egy része nem rendelkezik a természetes adománnyal, másik része még fejletlen. A kik figyelmet gerjesztettek, azok a következők: az operánál Baesó Lujza (althang), Szabó Antónia és Sziklay Emilia kisasszonyok, s tán Traversz István bariton hangja is erősödhet meg; a drámai növendékek közül határozott tehetség Eibenschütz Mari k. a., kit már szerződtek is a kolozsvári színházhoz; továbbá Csigházy Etelka k. a. A férfiak legjobbjai a középszerű reményeken túl ez alkalommal nem bíztattak.

Közintézetek, egyletek.

— A tud. akadémia jun. 22-iki ülésében Hunfalvy Pál volt az első értekezé s az osztyák népről és annak nyelvéről szolt. Előbb történelmi mulajokra vetett vissza egy-egy pillantást, főleg a tatarokkal és oroszokkal folytatott küzdelmeiket. Nyelvük a mult században vonta magára a tudósok figyelmét, s tudjuk, hogy Reguly hazánkja is utazott az osztyák földön. Az osztyák és vogul nép együtt lakik az Ural hegység körül. Az értekező részletesen beszélt a tartomány hegyei, folyói, terményi viszonyairól, elmondta a magyar jellemhez hasonló föl fogásukat. Az osztyák költészet alliteratio, parallelismuson alapul. A népek még most is vannak fejedelmi, kik közül többet Miklós csár is megerősített, mindeniknek külön fővárosa, külön címe volt. Vallásuk azonos a vogulokéval, van mondjuk a föld alakulásáról és vizözönről. Az emberek ellensége a Numitator, ki a halált küldi rájuk; van erdei, vízi istenök. Hunfalvy fölolvastat Gregussé követte, ki a Shakespeare műveiben található mesékről szolt. Ez értekezés egy töredék volt az akadémia megbízásából Shakespeare-ről készült munkájából. Legelőször a mese ama vándorlásáról szolt, mely szerint egy-egy mesét egymástól igen távol eső népeknél is fölálhatunk, s a legtöbbnél nem sikerül meghatározni, mely földön születek. A magyar népmesék közt is sok van, mely más nemzeteknél szintén otthonos. Shakespeare szívesen merítette a meséből anyagát; még történeti műveiben is, habár határozottan ragaszkodik krónikai adataihoz, sok mesés elemet vesz föl; s vannak darabjai, melyek teljesen a mese körébe tartoznak. A „Szentivánéji álom“ összes alakjai a mese világából valók. Greguss részletesen kimutatta a mesés elemeket Shakespeare vigjátékai és tragédiáiban egyaránt. Fölolvastásának érdekes része volt, midőn kimutatni igyekezett b. Kemény Zsigmond ellenében, hogy a „Toldy Miklós“ mondája nem eredeti, hanem egy francia mese átdolgozása, mire nézve a közös és eltérő vonások tüzetesen kiemelte, s végre megegyeztetni törekedett. Greguss szerint a magyar átdolgozás sokkal természetesebb és egyszerűbb.

— A Kisfaludy-társaság 24-diki ülésében Pulszky Ferenc a régi jó Mikes Kelemen kiadatlan műveit ismertette, ama kéziratgyűjteményekből, melyekhez csak nem régen jutott muzeumunk, Farkas Lajos hagyatéka közt. E kéziratok némelyikén rajta van a „Rodosto“ szó, Mikes számkivetésének helye, a mi élénk figyelmet költvén, nem sokára Toldy Ferenc megerősítette, hogy a kézirat Mikesétől

való. A becses iratok életrajzi új adatokat nem szolgáltatnak, de némi tekintetben fölvilágosított adhatnak. Mikes nem volt idealista, sem forradalmár, maga megvallja, hogy csak azért bujdosott ki, mert az öreg fejedelmet nagyon szerette. S ennek halála után Rodostóból elköltözött, de 1740-ben újra visszatért. 1748-ban a törökök sokasáit kezdte leírni, de kedvetlenül folytatta és 20 levélben 1754-ben végezte be. Az 1740—48-iki évek alatt a fejedelem halála által meghatva, vallásos műveket írt, ezeket foglalják magukban e kéziratok összesen 15 kötetben. 1740-ből 4 kötet származik, 1741-ben készült „Az idő jól eltöltésének módja.“ Idegen nyelvből, idegen országban fordítva, magyarázza Mikes. Igen kedélyes mű, inkább átdolgozás, mint fordítás, mire mutat az, hogy a 4-ik szakaszban az erdélyi nevelés van főtve; 1744-ben fordítottat a „Katekismus formájában való rövid oktatás.“ Ez bővített és tisztított példányban is megvan. 1745-ből való a „Mulatságos Lapok“ című kötet, mely francziából átdolgozott beszélyeket tartalmaz. 1747-ben születtek a „Keresztény gondolatok a holnapnak minden napjára.“ Ebből kiteszik, hogy Rodostoba való visszatérése óta térítéssel foglalkozott. 1748-ból való a Krisztus Jézus élettörténete; s 1749-ből hasonló tartalmu dolgozat. A közből évekre három különböző című munka marad. Pulszky ajánlatára és Gyulai indítványára „Az idő jól eltöltésének módja“ s a „Mulatságos Lapok“ Toldy Ferenc és Pulszky Ferencnek kiadott véleményezés végett, s ha alkalmasnak találják kiadásra, a társaság vállalkozik arra. — Pulszky ez irodalmi ismertetése után Szűcs Dániel „Szellemiradat“ című költeményét olvasta föl, aztán pedig Györy Vilmos fordításában a svéd költészet egyik kiváló darabját hallottuk, a „Nadesda“ címűt Runebergtől.

— A képművészeti társulat igazgatóválasztmányra legutóbbi ülésének főtárgyat a műsorolásra megvárlandó művek kiszemelésé képezte. Ezek sorában hazai művészeink közül képviselve lesznek egy-egy művel: Benczur, Keleti, Engel, Munkácsy, Weber, Brodszky, Than, Székely, Greguss, Klein, Molnár, Telepy, Aggházy, s négy igen kedves festménytel Lotz Károly. Mindezen művek értékösszege a 15 ezer forint meghaladja. A titkári jelentésből megemlítjük, hogy Haynald Lajos kalocsai érsek és Wenckheim Frigyes gróf a műcsarnoki orsz. bizottsági tagságot elfogadták; Bathányi Fülöp hg 10 alapítványra pedig készpénzben befizetett. Új adományokat is jelentettek be, névszerint Sina Simon báró a műcsarnok építéséhez 3 ezer frttal járult; a bécsi műkoskoti társulat pedig ugyanazon czélra 250 ft értékű albumot, Pósa Gusztáv Deák Ferenc olajfestményű arcképet, ifj. Vay Miklós báró pedig ugyan-csak Deák Ferencnek bronz ötvényű mell-szobrát adományozták. Tárulatát a társulat részint a küszöbön álló holt idény, részint az akadémiai palota felsőbb emeletének építése miatt őszig fölfüggeszti. A műcsarnok háztévre kihirdetett pályázat határideje július hó közepén lejárván, a műbírók júry a külföldi tagok iránti tekintetből aug. hó 2-án Bécsben fog összegyűlni. Végül megemlítjük, hogy a társulat tagjai az idén öt mülapot kapnak. Hármat az Eszterházy-féle képtárból: Rembrandt „Írástudó“-ja, Cuyp „Állatsoport“-ja és Van der Neer „Holdvilágos táj“-a után. A negyedik pedig Munkácsy „Iskola előtt“ című művének másolata lesz. Az ötödiket még nem állapíták meg.

— A székegy egylet vasárnapi gyűlésén a kiküldött bizottság terjeszté elé javaslatát a székegy nép anyagi és szellemi érdekeinek előmozdításáról. A jelentés szerint rendezni kellene az urbéri ügyeket, sulyt fektetni az állattenyésztésre, az erdőt czélszerűen kezelni, az iparos nép izlését emelni, főredtanodát, női tanító képződést s felső népiskolákat állítani föl, továbbá nőnövendéket, székegy muzeumot, stb. Ennek és még sok másnak eszközzésére fölbizottság alakulna, minden székegy törvényhatóság területén albizottsággal. Évenként közgyűléseket tartanának a székegy földön. Takarék-pénztárak, iparszegélyző egyletek s tizkrajzolás népbank vannak javaslatban. Temesváry László egy székegy földhitelezet tervét dolgozta ki.

A „Athenaeum“ irodalmi és nyomdai részvénytársulat jun. 24-ikén d. e. 11 órakor saját helyiségében tartá az idei rendes évi közgyűlést, Cséry Lajos elnöke alatt. Az igazgató-tanács jelentése szerint a lefolyt évben a könyvnyomdának 91,473 frt 51 kr jövedelme volt, a betűöntődének 1612 frt. A hírlapok jövedelme 7215 frttal lett ugyan kevesebb mint volt az előző évben, de ezt csupán a kereskedő világ lehagoltsága következtében a hirdetések csökkenése okozta, s nem az előfizetők fogyása, mert daczára a rossz évrnek, az előfizetők száma kivált a napilapoknál: „Pesti Napló“, „Hon“ és „Fővárosi Lapok“-nál jelentékenyen emelkedett. A könyvkiadás jövedelme is szaporodott: 7973 frt 21 kr lett, vagyis 2488 frt 87 krrel több, mint a megelőző évben. Mindent összevéve a tiszta nyereség 99,338 frt 94 kr, melyből egy részvényre 35 frt esik osztaléknak. A választmányba a szabály-szerűleg kisorsolt két tagot: Jókai Mór- és Kándó Kálmán-ismét megválaszták; a kilép-tet Gyapay s az elhunyt Lampel Róbert helyébe pedig Horváth Boldizsárt és Tárkányi Bélát.

Egyház és iskola.

A budapesti egyetem újjáalakításának évfordulati napja (jun. 25.) mindig ünnepély szokott lenni egyetemünkön. Az idén a 94-ik évi for-dulatot ünnepelték meg a tud. akadémia dísz-teremben, melyet az ifjuság egészen megtöltött, s hol megjelentek Trefort és Pauler minisz-terek is. Az ünnepélyt dr. Kautz Gyula egye-temi rektor emlékbeszéde nyitotta meg; „Az új-kori állam, mint szabadság-, köteleesség- és munkaszervezet.“ Az értekezés az egyetem újjáalakítójának, Mária Teréziának szentelt megemlékezéssel kezdődött, s aztán a külön-böző idők állami elveiről szolt. Az ó-korban az államhatalmon alapuló mechanismuson, a középkorban pedig az individualis elven nyu-godtak az államok, míg a renaissance-kor a pol-gariság szervez eszméjének adott gyökereket. A modern állam alapja az ember, alakulásában politikai elvek az irányadók, apró szabadalmak helyett általános szabadságra törekszik, s a nép javát tekintti. Ezekben fejlődik mint organikus rész a szabadság, az alkotói erő; a köteleesség és munkaszervezet, mely létrehozta a demokra-ciát. Kautz szerint mind e föltételek megvan-nak hazánkban is, de a fogalmak nem tisztul-tak eléggé, s itt az újabb nemzedékre vár a földadat. — Ez értekezést zajosn megéljenazte a fiatalság, s aztán a jogkari dékán hirdette ki az egyetemi pályadíjakat. Végül pedig bejelen-tették Kautz Gyula 2000 frtnyi alapítványát, melyet ő a régi divau rektori ebédek helyett a szegénysorsú ifjuság gyámolítására szánt, s mely összegnek hatos kamatját — 120 frtot évenként — a jog- s államtudomány rendelkezésére bizza.

Szegzárdon Dömötör János tanfel-ügyelő kezdeményezése folytán egy polgári iskola van alakulóban.

Iskolai vizsgák. A pesti ref. gymnáziumban jul. 9-én lesz az érettségi vizsgákra menő ifjak előleges vizsgálata; 10—11-én írás-beli és 15-én szóbeli érettségi vizsga. A teolo-gusok vizsgái jul. 13 és 14-én a gyülesteremben, a gymnáziumi magántanulók ugyane napokon az osztályokban, a gymnáziumi I—VII. osztály nyilvános vizsgái pedig jul. 17—21-én a tem-ploban tartatnak. A felső leányiskola vizs-gája 22-én lesz a gyülesteremben. Mind az érettségi-vizsgára menendő ifjaknak, mind a gymn. magántanulóknak július hó 5-kéig szem-nyilvános vagy levél által kell jelentkezniök az igazgatósággnál. A nyilvános vizsgákra a szü-löket és a nevelés barátait meghívja az igaz-gatóság. — A kis-kun-halasi hely. hitv. lyceumban a folyó 1873/4-ik iskolai évet záró vizsgák július 13-ik napján kezdődnek, s július 20. és 21-ikén a szóbeli érettségi vizs-gákkal végződnek.

Közlekedés.

A svábhgyi fogaskerekű vasut ünnepélyes megnyitása kedden délután volt, s most már rendesen rohog a vasut a szép hegyi vidéken. A megnyitásra a főváros nobilitási mind hivatalosak voltak s nagy számmal jelentek meg. Ott volt négy miniszter is: Bittó, Szapáry,

Szende, Bartal; továbbá a főváros részéről Ráth és Kammermayer polgármesterek, több állami hivatalnok, országgyűlési képviselők, hírlapírók, stb. Déltűnt 4 órakor indult el az első vonat, aztán pár perc múlva a második, s könnyen iramlott fölfele, úgy hogy 17—18 perc alatt a svábhgyi egyik legészebb pontján volt, a templom közelében, hol zene, szónok-lak, koszorúk és számos érdeklődő közönség fogadta a vendégeket. Öt óra után kezdődött a díszlakoma a fogadóvá átalakított egykori Eötvös-féle nyaralóban. A fölköszöntések egy-mást érték. Ráth Károly mondta az első; ő fölségeire és családjukra, utána Mátyus Arisztid, a vasut társulat jogtanácsosa, fejezte ki a vállalkozó svábhgyiak köszönetét a kormány és hatóságok iránt, Hollán Ernő a vállalat létrehozóját, a fáradhatlan engedelmeyest és mérnököt: Salis Carthy urat éllette, mint hazánkfiát, mert a svábhgyi származású férfi ittlakás és családi összeköttetések által föld-dinké lett. Jókai és Podmaniczky Sváj-czot köszöntötték föl, szintegy Türr tábornok is, ki az egykori menekültké nevében köszönte meg az ott talált menhelyet. Hét óra után kezdett szöszözlani a társaság, egyik rész ismét a vaspályát használva, másik része pedig egyéb alkalmatosságot.

Balesetek, elemi csapások.

Felbőszakadás rongálta meg e hó 22-én este a vasuti vonalat Pozsonyon felül, úgy hogy másnap délig a közlekedés megakadt Budapest és Bécs közt. A rohanó víz a töltéseket több helyt alá mosta s a pályát beiszapolta. Neveze-tesen Lamács és Pozsony közt, továbbá Lassee és Marchegg közt. Az este Bécsből megindult vonatnak vissza kellett térni, a későbbi gyors-vonlat pedig el sem indult. A pálya helyreállítá-sához azonnal hozzáfogtak, s 23-án este meg-érkezett Budapestre a reggelről elmaradt bécsi vonat.

Villámütés. A Zalamegyében fekvő Szent-László-Egyháza régi temploma s a mel-lette levő ferenczrendi zárda e hó 19-én haj-nalban porrá égett. Épen éjfélkor villám gyuj-totta föl a tornyot, melyhez hozzáfértnek nem lehetvén, a harangok nemokára leolvadtak, a torony áttüzeseadt érozgömbje pedig a zárda tetelére zuhant és szétröbbanő tüzes üszkeivel minden oldalra gyujtott.

Egy község pusztulása. Nógrád-Vadkert községét nagy tüzvész pusztította e hó 22-én hajnalban. Leégett egy harmada, összesen 139 ház, jobbadán a legszegényebb emberek haj-léka. Most a nyomor annál nagyobb, mert pár nap előtt a jég verte el a terméseket. Kőnyör-adományok nélkül a legborzasztóbb helyzet vár a szerencsétlenekre. Méltó elismeréssel kell itt följegyeznünk, hogy dr. Kovács Pál esperes-plebanus hatszáz forintot osztott ki a nyomor pillanatnyi enyhítésére.

Mi újság?

A képviselőház június 23-án megkezdte az inkompatibilitási törvényjavaslat tárgyalá-sát, a melynek folyamában élénk és hosszas viták fejlődtek ki. Úgy számítják, hogy az inkompatibilitási és a választási törvényjavas-lat tárgyalásával július vége előtt nem készül-het el az országgyűlés, pedig a még itt levő képviselők nagy részét jul. 8—10. napján tul semmi szin alatt sem lehetden Pesten mara-dásra bírni. Képviselői és kormánykörökben most arról tanácskoznak, vajjon nem lesz-e czélszerűbb a választási törvényjavaslat tár-gyalását elhalasztani a jövő ülészakra, melyet a kormány szeptember 15-ére szándékozik öss-zevahvatni.

A képművészeti társulat védnöke. A hivatalos lap jelenti, hogy a király e hó 12-én kelt határozata megengedi Rudolf trónörökösnek az orsz. magyar képművészeti társulat védnök-ségének elfogadását; továbbá, hogy az uralkodó a trónörökös nevében a társulat czéljainak elő-mozdítására 1500 frtot adományozott.

A trónörökös e napokban tett vizsgálatot a haditudományokból, a király által meghívott katonai szakértők előtt. A vizsgálat két óra hosszát tartott, s a trónörökös minden kérdésre pontosan és részletesen felelt.

A királyné Úrmény mezőváros tüztkáro-sultjainak 100 frtnyi segélyt küldött.

A budai Mátyás-templom ugyszólva egő-szen le van hámozva, s most látszik, mennyi szép építészeti részlet fedett a vakolat. A homlokzaton egy szép és nagy gömbölyű ab-lakra akadtak, melynek helyét befalazták, úgy hogy csak két kis nyílás maradt ott. A mint ezt kibontották, kiült az ablakot fedő kőből faragott rózsás rostély is. Még érdeke-sőbb leletet hozott napfényre a déli oldal tisztítása. Itt is kibontak vannak már részben az eredeti csúcsos ablakívek, melyek a későbbiek-nél jóval magasabbak, s melyeknek fekvése teljesen elüt a mostaniakétól. Az oldalbjárat gyönyörű áttört művü iveit szintén most fö-dözték föl. Minő érdekes maradványok kerül-nek földszinre a sekrestyéhez lak elbontása után, most még természetesen nem tudni, de remé-lik, hogy az alkalmazsint meglevő alapfalzat után lehetőségessé válik a László-kápolna egy-kori alapjainak meghatározása is.

A kolozsvári orsz. dalárúnepegy közös előadására a bizottság már kiválasztá a kar-énekeket. Ezek a következők lesznek: Erkel himnusz, Lachner „Harozos imája“, Mosonyi „Szentelt hantok“, Liszt „Több fényt“ című karénekei, Huber Károly „Nemzeti zászló“-ja és Egressy Bñi „Szózat“-a.

Az idej hadgyakorlatok nagymérvűek lesz-nek, s a király, hir szerint, több helyen meg-szemlélti a tábor; nevezetesen Gyóráról, Arad-nál és Károlyvárosnál. Ez utóbbi helyen a honvédség horvát zászlószelvényei egy része is táborba száll, s a hadiszemléln Jozsef főher-czeg is ott lesz. A honvédségi csapatokat szept-tember havában következő helyeken vonják össze hadgyakorlatokra: Lovas-Berény és Velence körül; Verscek körül; Lugosnál; Aradnál; Szatmár-Némethinél; N.-Várdnál; Rózsahegynél, s a dunántúli zászlójuk egy részét a Lajta melletti Bruckban.

Deák Ferencz orvosának dr. Kovács-Se-bestyén Endre urnak képviselői körökben köz-szűnő aláírásokat gyűjtöttek azon buzgalom ünnepélyes elismeréséül, melylyel Kovács ur Deákot ápolja.

Esküdtszéki tárgyalás. A pesti kerületi esküdtszék előtt e hó 25-én mint vádolt Borostyáni Nándor állt, ki Mihályi Endre nevü egyén pórolt be egy hírlapi közleményért, mely a „Hon“ tavalyi évfolyamának egyik augusztusi számában jelent meg Borostyántól „Egyről-másról“ cim alatt, s vonatkozott ama nőmanczipálási gyülekezésekre, melyeket Ma-joros képviselő indított, s hol Mihályi Endre mint az emancipáció apostola kezdett szerepelni. A kérdéses hírlapi közlemény élesen kikelt az ellen, hogy a nőmanczipáció kérdé-sét olyanok kezdik nagy hűhóval vitatni, kik csak árthatnak az eszmenek, s aztán Mihályi Endrét olyanak mutatta be, kiről „eddig csak a lebujoj tudtak valamit“, s kit „pirulni képtelen egyének“ mond. E cikket közölte több lap is kivonatossan; Mihályi pedig sajtó-pírt indított írója ellen. Mihályi maga adta elő vádját az esküdtszék előtt gorbomba kifeje-zésekkel, úgy hogy Sárkány Jozsef fél izben kénytelen volt rendre utasítani. A bizonyítási eljárás tiltva lévén magán sajtópörökben, az esküdtszék Borostyánt 10 szóval 2 kettő ellen a rágalmazásban vétkesnek nyilvánította. En-nek következtében Borostyáni Nándor fedd-hetlen előléletének enyhítő körülményeül, s régebbi hírlapíró voltának s így annak, hogy cikke következményeit tudhatta, terhelő körü-lményekül vétele mellett három havi fogságra s 150 frt az állampénztár számára fizetendő bí-rságra, s 29 frtnyi perköltség megtérítésére íté-ltetett.

Halálozások.

Szilágyi Pál, színészünk veteránja s a nemzeti színház nyugalmazott tagja, elhunyt e hó 19-én.

Eötvös Mihály, régibb közéletünk tisz-telreeméltó bajnoka, Szatmármege néhai alispánja, 1836-ban pedig követe Pozsonyban, 1848—49-ben kormánybiztos, elhunyt Nagy-Bányán e hó 21-kén 78 éves korában.

Br. Petrichevich Horváth Albert, es-ker. kamarás, valóságos belső titkos tanácsos s a szt. István-rend kis keresztes vitéze, e hó 13-kán, élete 74-ik évében meghalt. Hült tetemei a b.-ma-darasi családi sírboltaba tetettek.

Gr. Kolonics Miksa, felsőházi tag, a történelemben is szerepelt család utolsó sarja, ki részt vett a pozsonyi diákok s megjelent az 1861-i pesti országgyűlésen is, meghalt nagy-lévári jó-szágán, hol az utóbbi időkben egészen visszavo-lva élt, öreg korától testileg, egyetlen fiának kora halála miatt pedig lelkileg is megtörve.

Elhunytak még: Kurelác Ferencz, a legjelebb horvát nyelvészek egyike, Bruonóban e hó 18-án; Pálfalvi Demeter Tamás, ügyvéd, jun. 21-kén Temesvárt; Stirling János, a budapesti tűzoltókar egyik tevékeny tagja, ki vidéki hasonló egyletek szervezésénél buzgózkodott, 28 éves korában; Bócz Sándor N.-Várd köztisz-teletben élt polgár, 62 éves korában; Csai Imre, kaposváryi gyűgyszerész, 75 éves korában; özv. Lázár Duke Ilona asszony Aradon 58 éves korában.

Külföldről Jules Janin halálát kell jelen-tenünk, ki hosszabb betegeskedés után e hó 19-én hunyt el. Született 1809-ben, s mint regényíró kezdte irodalmi pályáját, de mint hírlapíró sze-rezte nagy hírnevét, s egyik czime volt „a tárcza-írók fejedelme.“ Szikrázó szelleme, soha nem lankadó élnéksége rendkívül olvasottá tették színi bírá-la-tait, tárcza-csevegéseit, melyek a „Journal des Debats“-ban jelentek meg, s az egész hírlapiroda-lomban utánzókra (gyakran nagyon is szőszerti utánzókra) találtak. Iri elbeszéléseket, utirajzokat s néhány regényt is, melyek mind az élnék szellem pezsdülékenysége által tünnek ki.

Londonból a magyar közönséget érdeklő gyászír érkeztet. Goldshmit Agoston, iro-dalmunk és nemzetünk barátja elhunyt. Halálát baleset okozta, több hét előtt egy kocsi által elgázoltatván. Az akkor szenvedett sérülések köve-tkeztében hunyt el. Goldshmit több ízben és hosszabb ideig tartózkodván hazánkban, nyelvtünkkel, saját-ságainkkal megismerkedett, s a legélményes rok-on-szenvvel távozott el tőlünk. Magyarország fölöl több ismertető cikket írt angolul, s tartott fölöl-vasásokat is.

Nemzeti színház.

Péntek, június 19. „A társaságból.“ Színmű 4 felv. Irta Bauernfeld; ford. Szerdahelyi K. Szombata; június 20. „A tévedt nő.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerzette Verdi. (Hauk k. a. föllépteül.)

Vasárnap, június 21. „Rákóczi Ferencz fogsága.“ Dráma 5 felv. Irta Szilgietli. Hétfő, június 22. „Delia.“ Dráma 3 sza-kaszban. Irta Feuillel O.; ford. K. Zenéjét szer-zette Montanbry.

Kedd, június 23. „Brankovits, Szerbia des-potája.“ Eredeti opera 4 felv. Zenéjét szerzette Erkel F.

Szerda, június 24. „A tündérüjjak.“ Színmű 5 felv. Irta Scribe és Legouvé; ford. Feleki M. Csütörtök, június 25. „Romeo és Julia.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Gounod K. (Hauk k. a. föllépteül.)

Szerkesztői mondanivaló.

Nagy-Körös G. G. Abban nincs hiány, hogy ama magyar-ellenes levelek ellen senki föl nem szólt volna. Inkább nincs lap, mely ne szólna ismételve ellenök. Itt a törvényhozásnak és a kormányknak kell végre érelyesen intézkedni.

Rökös. A tengerelatti alagutól szóló cikkek igen érdekes. Közelést csak az késlelteti, hogy irányi tekintetben némi igazitni való van rajta.

Kecskeném S. A. Czikke teljességgel nem volt olyan, hogy bővebb körülírás nélkül eszünkbe juthasson. Használható nem lévén, még akkor egy-nesen papirkosárba került, hová azóta tömérdek, hason érdemű társa kevette. Így a másik két elbe-

szörlésre — melyeket azóta „késztített“ — nem is tartunk igényt.

Munkács. V. L. A kivánt számokat elkül-döttük. A verset azonban nem közölhetjük. Szü-lőföldjét prózában, de azért igazán és melegen, mindenki szeretheti; versben szépen szeretni nem mindenkiné adott.

Sz. J. Scherr közlése forgó kézikönyvből egy fejezetet kivenni s jól rozsl szóról szóra lefor-dítani: még nem elég. Nem használhatjuk.

Léva. M — L — ó. A kérezzetről mi is csak annyit tudunk a mennyit a hírlapok hir-de-téseiből kihaveztünk. Ugy hisszük: németül kell neki írni, mert nem gondolnák, hogy értene ma-gyarul. Egy hirdetésből azt láttuk 2 fot kíván a választást, de nem tudjuk, előre kell-e azt bekü-ldeni vagy utólag. — Az ajánlott vidéki tudósítást, ha van érdekes írni való a közélet körében, szíve-sen vesszük.

Szücs János. Hiszen a terv: hogy a víz-vezetők csöveit vigyék a háztetőkre föl, ott — tűz-vész esetében — locsolni belőlök, jó; de nem olyan a mire patenst lehetne kérni, mert azt mindenki tudja.

G. P. „A hála.“ A méh és galamb meséje szebb. Az ily vers meg mint az öné, melyekben mese, allegoria, lyra akarna vegyülni: igen nehezen sike-rülnek. A műfajok vegyítése ritkán szerencsés kí-sérlet.

Sz. István. Biz ezek „nem találtatnak“ érdemeseknek a közlésre. Hogy is gondolja! Papot ajánlani, versben s ily prózái körülírásokkal! A másik sem ér többet.

S. „Ej bubánat.“ Némi törekvés a dal-formára. De szárnya nem bírja. Nehézkes mint a lud repülése.

Előfizetési fölhívás.

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1874-ik első évnegyedi folyama márczius-hó végével lejárván, tisztelettel fölhívjuk előfizetőinket, szíve-s-kejenek előfizetésüket mielőbb megújítani, hogy a lapok küldésében fenakadás ne történjék.

A „Vasárnapi Ujság“ folyó év elejétől kezdve szépirodalmi és tárczarovatainak tete-mes bővítésével — állandóan két ivnyi tar-talommal jelen meg, a „Politikai Ujdonságok“ pedig, mely a politikai események teljes és hű heti krónikáját tartalmazza, a „Magyar Gazda“ című gazdasági melléklettel van bővitve.

Előfizetési föltételek:

postai szétküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Évnyegyedre (július — szeptember) . . . . . 3 ft.
Félévnyegyedre (július — december) . . . . . 6 "

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Évnyegyedre (július — szeptember) . . . . . 2 ft.
Félévnyegyedre (július — december) . . . . . 4 "

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Évnyegyedre (július — szeptember) . . . . . 1 ft. 50 kr.
Félévnyegyedre (július — decz ember) . . . . . 3 " — "

Egyes előfizetések legezéséserubben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentésitűst csak egy darab 5 kros bélyeg kívánthatik.

Tűz előzetes példányra gyűjtőinknek egy tiszteletpéldányval szolgálatunk.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz. a.)

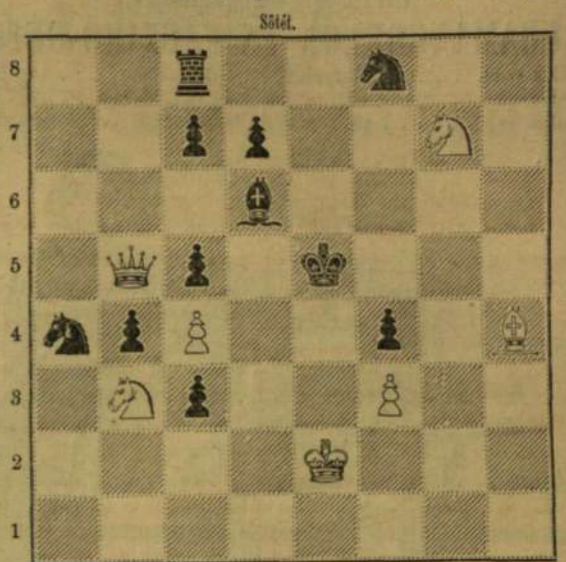
HETI-NAPTÁR.

Hónapi-és Hetinap	Katholikus és protestáns naptár	Görög orosz naptár	Izraeliták naptára	N a p						H o l d						
				hossza		kél		nyug.		hossza		kél		nyug.		
				t.	p.	ó.	p.	ó.	p.	f.	p.	ó.	p.	ó.	p.	
28 Vasár	D 5 Leo pápa	D 4 Arszlán	16 F 4 Ticho	13 Démut	96	31	4	9	7	57	260	21	7	30	3	2
29 Hétfő	Péter és Pál	Péter, Pál	17 Bertalan	14	97	28	4	10	7	57	273	40	8	31	4	0
30 Kedd	Pál emléke	Luczia	18 Leotin	15	98	25	4	10	7	57	286	14	9	21	5	1
1 Szerd.	Theodorik	Tibolt	19 Judas, Thádé	16 Éva	99	22	4	11	7	56	300	10	este	regg.		
2 Csüt. j	Szoros B. A.	Otto	20 Ilés	17 B. t. elf.	100	20	4	11	7	56	313	55	10	28	7	52
3 Pént.	Kornél	Heliodor	21 Julián	18	101	17	4	12	7	56	327	52	10	53	9	12
4 Szom.	Ulrik piap.	Oseas	22 Ozsáb	19 S. Dibbre	102	14	4	12	7	56	341	53	11	12	10	33

Hold változása. ☾ Utolsó negyed 6 esti 7 óra 17 perczt érte.

SAKKJÁTÉK.

760. sz. f. Tilkovszky Fridolintól (Egerben).

Világos indul s a negyedik lépésre mttott mond.

A 755-dik számú feladvány megfjtése. (Vész J. Armlótól Budapeston.)

VII.	Söt.
1. Be6-d6†	Kf5-e4
2. Bd6-d5:	Ke4-d5: (a)
3. Fd7-e6†	Kd5-c6:
4. Hd8-b4 matt.	
	a
2.	2. Fe3-h1
3. Bd5-d4†	Ke4-E3
4. Fd7-e6 matt.	

Hejlesen fejlették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gölszt: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Szigel-Csepén: Mayer Károly. — Parabuton: Rothfelig József. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Egerben: Tilkovszky Fridolin. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések. Eger: T. F. Feladványai közül csak a főnebb közlöttem használhatunk. A többiek többé-kevésbé hibásak. Jobbakat kérünk és várunk. Budapest: K. J. Az első hármas közlöttem (Kd8), ámbár ennek állása is csaknem a lehetetlenek közé tartozik. A második (Kb4) inkorrekt, miután a huszár a második lépésben nemcsak f7-en, hanem b7-en is ugyanazon fenvengető állást foglalja el. Miskolcz: F. A. Hallgatásunknak egyszerű oka az, hogy négy lépéses feladvány már két lépésben meg-fejthető.

Nyílt-tér.*

(Beküldött.) A tikkasztó hőség ártalmas befolyása a házi állatok egészségi állapotára már kezd mutatkozni; az állatok betegségei most gyakoriabbak s veszélyesebb jellegűek, ugy hogy okze-rűnek látszik mindjárt a magában jelentéktelen kör-tünetek észrevételekor alkalmas szerek használata által a betegség kifejlődését megakadályozni.

Ennélfogva azt tanácsolhatjuk a gazdáknak, hogy ne mulaszták el oly szerek megszerzését, melyeknek hatását már sikeres kísérletek igazolják. Így ajánlhatjuk Kwizda Ferencz Jánosnak Ausz-triában, Porosz- és Szászországban engedélyezett és számos érremel kitüntetett „Korneburgi mar-hapor“-át, továbbá ugyancsak Kwizdának ő fel-sége I. Ferencz József császár és király által kizá-rólag szabadalmazott üditő-nedvét lovak számára, mely két szer a házi állatoknál gyakrabban előfor-duló körtünetek ellen a legkedvezőbb eredményü-nek bizonyult be.

Ezen két cikknek rakhelyét illetőleg a mai számban foglalt hirdetésre utalunk.

* Az e rovat alatt közlöttekért a szerkesztőség cau-pán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

